

Rigsarkivet

Danmarks
hukommelse

Danmark i EF - Hvad betød medlemsskabet?

Traktat om Det
Økonomiske Fæl-
holdet til Grl. 3

1. De principielle synspunkter vedr. forto
grundlovens § 20.

Grundlovens § 20 foreskriver en særlig
måde for vedtagelsen af beslutninger, hvorved
der tilkommer rigets myndigheder, overdrages t
tionale organer. Det kræves, at et lovforslag h
vedtages af folkettinget med fem sjattedeales fler
vedtages med simpelt flertal og ikke forkastes ve
vedtages med simpelt flertal og ikke forkastes ve
Ved afgørelsen af, om Danmarks tilslutning ti

traktat indebærer en sådan overdragelse af beføjels
ser, der agtes tillagt de ved traktaten oprettede inte
tionale organer. Det ledende synspunkt ved afgørelsen e
om disse beføjelser indebærer, at de nævnte organers be-
slutninger - være sig generelle ^{regler} eller konkrete afgørelser
skal gælde med bindende virkning umiddelbart som bestand-
del af dansk ret i forhold til danske borgere eller under-
ordnede danske myndigheder, således at lovgivningsmagten
og de øverste administrative myndigheder sættes ud af spil-
let, eller om de internationale organers beslutninger kun
skal have folkeretligt bindende virkning for Danmark, såle-
des at det tilkommer danske lovgivende eller administrative
myndigheder at udfærdige de forskrifter, som er nødvendige
for at pligter eller rettigheder kan skabes direkte for

Danmark i EF - Hvad betød medlemsskabet?

Med kilderne i dette kildehæfte bliver Danmarks medlemsskab af EF placeret i en global kontekst, og regnebrættet bliver gjort op: Hvad fik Danmark ud af medlemsskabet? I dokumenterne analyserer ledende embedsmænd konsekvenserne af dansk medlemskab af Fællesmarkedet analyseret: Fik de ret og hvor tog de fejl?

Blandt andet skriver den danske ambassadør Bartels i Washington en indberetning fra den 6. oktober 1972, hvor lige præcist dette bliver diskuteret. I det dengang strengt fortrolige notat fra 1961 bliver konsekvenserne af et dansk medlemskab af EF også drøftet. Notatet blev skrevet i Udenrigsministeriet af bl.a. Bartels, Niels Ersbøl, Jens Christensen og Max Sørensen. Der er tale om et af de helt centrale dokumenter i relation til den danske beslutningsproces og dokumentet er nøglen til forståelsen af den danske kurs.

I denne kildesamling finder du kilderne:

Side 3: Bartels indberetning fra Washington, 6. oktober 1972

Udenrigsministeriet, Gruppeordnede sager, pk. 17138

Side 10: Notat vedr. konsekvenserne af Danmarks medlemsskab af Fællesmarkedet-Politiske Betragtninger, 12. september 1961

Udenrigsministeriet, Gruppeordnede sager, pk. 17118

Rigsarkivet

Bartels indberetning fra Washington, 6. oktober 1972

Udenrigsministeriet, Gruppeordnede sager, pk. 17138

CHIFFERTELEGRAM

Slip 5.D 32^a

Chefen for

Kopi chef

P1
MS (Pro, P3)

Direktøren

Udenrigsråd Adm.

Udenrigsråd P. afd.

Udenrigsråd R. afd.

Udenrigsråd DANIDA

Udenrigsråd P.K.A.

Ambassadør Jens Christensen

Viceudenrigsråd Ø afd.

Udenrigsråd H. afd.

Chef markedssekretariatet

amb. Sullivan

U.M.

9.10.1972

108 B2/Dan.

Kopi vedlagt:

Bemærkninger:

MARKEDSSEKR.

FORTROLIGT

ambassaden washington amtel 800 a og b af 6. oktober 1972
kl. 21.38

p r i o r i t e t
rammefortroligt

for direktøren - særlig
vedroerende punkterne 3 og 4.

samtale med assistant secretary
for european affairs, mr. stoessel.
umtel 677 af 6.10.1972.

under min samtale i dag med mr. stoessel (der var ledsaget af
mr. fleisher fra det skandinaviske kontor) beroerte vi forskel-
lige emner af fælles interesse. samtalen resumeres nedenfor i
hovedpunkter:

2 kopier givet

Sikr. varet

1 kopi til direktøren

1. han udtrykte en formel og hjertelig lykoenskning i anledning af folkeafstemningen i danmark om danmarks indtraeden i faellesmarkedet. ikke mindst paa baggrund af det norske referendum var man fra amerikansk side meget tilfreds med udfaldet af det danske referendum. fra amerikansk side saa man, i noeje overensstemmelse med det i forhenvaerende statsminister krags tale af 3. oktober udtrykte grundsynspunkt, danmark som nordens bro til europa og tillagde denne rolle betydning.

jeg uddybede i generelle vendinger vore synspunkter i saa henseende med henvisning til statsminister krags tale, som jeg forinden i engelsk oversaettelse havde tilsendt mr. stoessel.

vi beroerte i den foreliggende sammenhaeng naturligvis ikke blot oekonomiske men ogsaa politiske anliggender. mr. stoessel udtrykte i denne forbindelse det haab, at udfaldet af det norske referendum kunne medfoere, at norge med saerlig styrke ville holde fast paa sit medlemskab af nato, og man var i oevrigt fra amerikansk side opmaerksom paa, at specielt norge og sverige ogsaa paa det oekonomiske omraade kunne finde, at danmark var en god partner i de forestaaende aar.

med henvisning til statsminister krags tale fremhaevende jeg paa ny, at danmark foelte et saerligt ansvar i den foreliggende sammenhaeng og haabede paa senere norsk medlemskab i faellesmarkedet.

2. vi beroerte derefter droeftelsen i nato om det amerikanske svar paa den af dr. kisser i moskva modtagne note vedroerende sikkerhedskonferencen og forhandlingerne om de gensidige styrkereduktioner i europa. jeg udtalte mig paa linie med det af hr. hjorth-nielsen i nato-raadsmoedet anfoerte, som omtalt i udenrigsministeriets ovenciterede telegram, og betonedede specielt, at

danmark tillagde sikkerhedskonferencen som saadan den stoerste betydning ikke mindst med henblik paa udbygningen af kontakten mellem oest og vest, medens vor linie i spoergsmaalet om deltagelse i styrkereduktionsforhandlingerne jo delvis var inspireret af de fra tyrkisk side i denne sag fremfoerte parallelle synspunkter.

mr. stoessel gav udtryk for nogen betaenkelighed i anledning af de langstrakte droeftelser i nato-raadet og betonedede, at det for usa var vigtigt snarest at fremkomme med et svar til den russiske note. hele sagen var nu til grundig overvejelse i washington. jeg maatte forstaa paa ham, at specielt tyrkiet med stor styrke har insisteret paa passende deltagelse i styrkereduktionsforhandlingerne, og at i denne sammenhaeng baade udenrigspolitiske og indenrigspolitiske overvejelser goer sig gaeldende. han udtrykte dog, at den loesning, der maatte blive fundet med hensyn til sydflankens deltagelse i styrkereduktionsforhandlingerne, formentlig ogsaa paa passende vis maatte bringes i anvendelse for saa vidt angaar nordflankelandene og gentog de amerikanske substanssynspunkter i denne sag, som udtrykt i det i umtel 657 af 29.9.1972 omtalte amerikanske memorandum.

jeg fik dog det indtryk, at usa var indstillet paa at tage visse skridt til imoedekommelse af de tyrkiske oensker.

paa min foranledning fremhaevende mr. stoessel i oevrigt, at usa tillagde sikkerhedskonferencen som saadan en selvstaendig og stor betydning, omend han ikke benaegtede, at styrkereduktionsspoergsmaalet var en sag, der ogsaa af indrepolitiske aarsager havde hoej prioritet i usa.

fortsaettelse foelger side 4, slut slut

bartels 800 a

CHIFFERTELEGRAM

Chefen for

Kopi chef

Direktøren	☐	Ambassadør Jens Christensen	☐
Udenrigsråd Adm.	☐	Viceudenrigsråd Ø afd.	☐
Udenrigsråd P. afd.	☐	Udenrigsråd H. afd.	☐
Udenrigsråd R. afd.	☐	Chef markedssekretariatet	☐
Udenrigsråd DANIDA	☐		☐
Udenrigsråd P.K.A.	☐		☐

Bemærkninger:

U.M.

Kopi vedlagt:

FORTROLIGT

ambassaden washington amtel 800 b af 6. oktober 1972 kl.21.52

p r i o r i t e t
rammefortroligt

for direktoeren - saerlig
vedroerende punkterne 3 og 4.

fortsaettelse af 800 a

- 4 -

3. jeg bragte spoergsmaalet om udpegelsen af en efterfoelger til den tilbagetraadte amerikanske ambassadoer i koebenhavn paa bane paa linie med det i direktoerens telegram nr. 605 af 13.9.1972 indeholdte. jeg betonedede saerligt betydningen af, at vakancen i koebenhavn blev af kortest muligt varighed - det blev i denne forbindelse oplyst, at mr. russell vil forlade koebenhavn i november maaned. - endvidere fremhaevede jeg, at den amerikanske ambassa-

doer i koebenhavn havde god acces til den danske regering og til det danske udenrigsministerium, og at det derfor var af betydning, at han kunne yde et bidrag til dialogen mellem usa og danmark, som var i begge landes klare interesse. mr. stoessel erklærede utvetydigt, at man fra amerikansk side var fuldt opmærksom paa betydningen af de skandinaviske lande og især af posten i koebenhavn. han lagde i denne forbindelse ikke skjul paa, at udfaldet af det norske referendum i nogen maade havde rystet usa, og jeg maatte forstaa, at der i hvert fald i det amerikanske udenrigsministerium var et klart ønske om at forbedre kvaliteten af dialogen i skandinavien med usa (det er mig i øvrigt bekendt, at min gode forbindelse i state department, mr. spiess, der vil være direktøren bekendt, har udtrykt interesse for posten i koebenhavn). mr. stoessel afsluttede dette punkt med en bemærkning om, at state department klart støttede de synspunkter, jeg havde givet udtryk for, men at afgørelsen i sagen naturligvis lå i det hvide hus. han var tilbøjelig til selv at mene, at den nye amerikanske ambassadør først ville blive udnævnt efter den amerikanske præsidents (gen)indsættelse ultimo januar.

4. mr. stoessel, der som bekendt var til stede under udenrigsministerens møde med mr. rogers i new york, udtalte paa mr. rogers' vegne tilfredshed med dette mødes forløb, og da vietnam-spoergsmaalet i denne sammenhaeng blev strejft, sluttede han sig til det af mig udtrykte haab om, at dette anliggende, som blev bedømt saa forskelligt af den amerikanske administration og den danske regering, ikke længe maatte blive en anstødssten i forholdet mellem de to lande.

han udtalte herefter, at det var blevet ham paalagt over for mig at udtrykke nogen bekymring i anledning af det forestaaende møde i koebenhavn af det internationale tribunal vedroerende vietnamkonflikten. efter amerikansk opfattelse kunne dette tribunals

eventuelle bedømmelse af denne konflikt ingenlunde betegnes som en uafhængig og nogetern vurdering, og usa var bekymret over at have bragt i erfaring, at det paagaeldende tribunal ikke desto mindre syntes at skulle mødes i en regeringsbygning i danmark, der aabenbart var stillet til disposition for tribunalet. tribunalets udtalelser ville dermed maaske tilsyneladende kunne faa en karakter, som man fra amerikansk side ikke hilste velkommen, og kunne mødet arrangeres andetsteds, ville dette derfor blive vaerdsat her.

han bad mig udtrykkeligt om at fremdrage denne sag over for den danske regering og bemaerkede, at netop paa nuvaerende tidspunkt, hvor vietnam-forhandlingerne var, som praesident nixon nylig havde udtalt det, paa et foelsomt stade (jfr. amtel 794 af 5.10. 1972) ville enhver officiel eller semi-officiel dansk deltagelse i tribunalets overlaegninger vaekke opmaerksomhed her.

jeg bemaerkede, at mig bekendt skulle tribunalet mødes i det tidligere landsting, der, som et ledigt og velegnet moedelokale, ofte blev brugt til stoerre moeder af forskellig art. jeg lovede at kommunikere de af ham udtrykte synspunkter til den danske regering og at vende tilbage til sagen, hvis man fra dansk side havde bemaerkninger i dette anliggende.

ethvert officielt dansk stempel paa tribunalets overlaegninger vil naturligvis kunne vaere yderst skadeligt for danske interesser i usa.

intet foelger, slut slut

bartels 800 b

Rigsarkivet

Notat vedr konsekvenserne af Danmarks medlemsskab af Fællesmarkedet-Politiske Betragtninger, 12. september 1961

Udenrigsministeriet, Gruppeordnede sager, pk. 17118

Fortroligt.R e f e r a t .**FORTROLIGT**Danmark og Fællesmarkedet:
Politiske betragtninger.I. Indledning.

Principbeslutningen, der førte til dannelsen af Fællesmarkedet, blev truffet på et møde i sommeren 1955 i Messina mellem udenrigsministrene fra de seks kontinental-europæiske stater: Frankrig, Forbundsrepublikken Tyskland, Italien, Belgien, Holland og Luxembourg.

Denne beslutning sigtede nok mod skabelsen af en økonomisk enhed, men drivkraften bag beslutningen og dennes endelige sigte var politisk: i fællesskab at skabe den indre og ydre styrke, der skønnedes fornøden for at hævde Europa under de nye magtforhold i verden.

Fællesmarkedstanken afveg i sine grundprincipper fundamentalt fra tidligere europæiske samlingsideer. Her opgav de kontinental-europæiske lande de teoretiske totalløsninger, som i så udpræget grad var blevet fremført af politikere fra netop disse lande under efterkrigsårenes intereuropæiske diskussioner, og valgte i stedet at begynde med fundamentet under samtidig anerkendelse af i princippet lige rettigheder for alle parter.

Dette kan minde om den pragmatiske metode, som Skandinavien og Storbritannien stedse har gjort sig til talsmand for i efterkrigsårene, bl.a. i Europarådet og i OEEC, men afviger atter afgørende fra denne derved, at de endelige traktater ikke

begrænser sig til løsningen af konkret foreliggende problemer, men tværtimod over en bred front og med næsten automatisk overgang fra etape til etape beskæftiger sig med det samlede økonomiske liv i de seks lande samtidig med, at de på det økonomiske felt indførte det overstatslige princip.

På samme måde som principbeslutningen var båret af politiske motiver snarere end begrundet i økonomisk nødvendighed, var det de udenrigspolitiske begivenheder i efteråret 1956 - Ungarn, som demonstrerede Sovjetunionens styrke og Suez, som afslørede Frankrigs og Storbritanniens svaghed - der øvede deres afgørende indflydelse på Kontinental-Europas ledende politikere og gjorde det muligt for dem i løbet af 1957 at nå til enighed om udformningen af principbeslutningen i det, der i dag kendes under betegnelsen Rom-traktatkomplekset.

II. Udviklingen af det politiske samarbejde inden for De Seks.

1. Konsultationer mellem udenrigsministrene.

De første to års konsultationer mellem udenrigsministrene måtte selvsagt koncentrere sig om de spørgsmål, som traktatens gennemførelse rejste - d.v.s. at de i det væsentlige begrænsede sig til spørgsmål inden for den økonomiske sektor.

Allerede i løbet af 1959 begyndte imidlertid tankerne om en politisk koordinering af udenrigspolitikken at tage fastere form.

Den derpå følgende udvikling har været kendetegnet på en gang af forsigtighed og konsekvens. Den bekræfter på ny indtrykket af, at Kontinental-Europa er rede til at forfølge en realistisk og om nødvendigt forholdsvis langsom intensivering af samarbejdet fremfor hurtigt at tilstræbe teoretiske total-løsninger. Samtidig bærer udviklingen vidnesbyrd om, at funda-

mentet - Rom-traktaten - allerede i løbet af det korte åremål, der er hengået siden undertegnelsen, har gjort det muligt og naturligt at gå overraskende hurtigt frem. Medvirkende hertil har dog nok også været den kendsgerning, at de 6 medlemslande trods store og ægte indbyrdes forskelle dog både i historie og livssyn har meget til fælles og mere til fælles, end de 6 stater vil have med de nye aspiranter. Medens det nok er Forbundsrepublikken Tyskland, der mest bevidst har villet Europas politiske enhed, er det dog rent faktisk det over for en sådan enhed måske mest skeptiske af de 6 medlemslande, Frankrig, der har taget initiativet til og i det væsentlige formet tankerne om det politiske samarbejde. Dette kan have mange grunde. For Forbundsrepublikkens vedkommende har det nok spillet en rolle, at den endnu i 1950'erne på grund af det tyske riges fremfærd under den anden verdenskrig er veget tilbage for at gribe fast om lederskabet og af samme grund næppe heller ville være blevet accepteret som den ledende magt, om den havde gjort forsøget; hertil kommer, at landet næppe indtil nu har vundet den indre styrke, som er en nødvendig forudsætning for et sådant lederskab.

Dette har skabt særlige muligheder for Frankrig, som samtidig i præsident de Gaulle har haft den lederskikkelse, som kunne personificere Frankrigs politik, og hvis indstilling til samarbejdsproblemerne netop har været præget af den realistiske forsigtighed, som har vist sig bedst at passe til de faktiske situationer.

Spørgsmålet om at søge tilvejebragt en koordinering for De Seks på det udenrigspolitiske område rejstes for første gang fra fransk side i forsommeren 1959 over for den tyske og den italienske regering. De nye planer sigtede imod dels at lægge

drøftelserne mellem udenrigsministrene i fastere rammer med en vis koordination for øje, dels at inddrage også problemer af verdenspolitisk karakter i drøftelserne. Spørgsmålet om oprettelse af et permanent sekretariat til forberedelse af møderne blev allerede rejst på dette tidspunkt.

Allerede i januar måned 1959 udformedes der nærmere regler for den procedure, der ville være at følge for de fremtidige rådslagninger mellem de seks udenrigsministre. Der opnåedes enighed om

at der skulle afholdes regelmæssige udenrigsministtermøder, mindst 4 gange om året;

at formanden skulle være udenrigsministeren i det land, der på det pågældende tidspunkt beklædte posten som formand for Fællesmarkedets råd;

at konsultationerne skiftevis skulle finde sted i de seks hovedstæder;

at sekretariatsforretningerne skulle udføres af det land, der havde formandsposten;

at konsultationerne skulle forberedes gennem forudgående møder mellem embedsmænd fra de enkelte lande;

at eksekutiv-organerne for de europæiske fællesmarkeder skulle holdes underrettet om resultatet af konsultationerne, forsåvidt de derunder behandlede spørgsmål vedrørte dem.

2. Det politiske samarbejde udformes mere detaljeret.

I løbet af foråret 1960 blev det stedse mere klart, at Frankrig indtog en ganske negativ holdning til tanken om, at det princip om supranationalitet, der kendetegner Rom-traktaten, også skulle gælde for det politiske samarbejde mellem De Seks.

Frankrigs forslag til politisk samarbejde gik ud på oprettelse af et råd, bestående af de seks landes regeringschefer, et politisk sekretariat og 4 kommissioner, der skulle tage sig af

udenrigspolitikken,
forsvaret,
kulturelle spørgsmål og
økonomi.

Endvidere foreslog Frankrig, at der skabtes et europæisk parlament sammensat af delegerede fra de nationale parlamenter, samt endelig at der skulle afholdes en europæisk folkeafstemning (referendum) til indhentelse af befolkningernes godkendelse af disse principper.

I disse tanker afspejlede sig den franske regerings uvilje med hensyn til afgivelse af magtbeføjelsen til overstatslige institutioner, idet man samtidig fra fransk side ønskede, at det politiske samarbejde mellem De Seks foregår mellem regeringerne.

De franske tanker fremførtes for offentligheden på en pressekonference, som præsident de Gaulle afholdt i sommeren 1960.

Han fremhævede vel ved den lejlighed stærkt betydningen af, at Europa blev forenet, men understregede samtidig nødvendigheden af, som udgangspunkt for disse enhedsbestræbelser, at anerkende eksistensen af de seks suveræne stater. Det var disse stater, som måtte danne de piller, på hvilke det forenede Europa skulle opbygges, og disse selvstændige staters individuelle suverænitet måtte ikke antastes.

De konkrete forslag, som derefter fremførtes under drøftelserne med de andre regeringer inden for De Seks er, som det

vil ses, udformet i nøje overensstemmelse med disse principper:

Rådet tænkes sammensat af statschefer - ingen overnational kommission.

Kommissionerne tænkes sammensat af repræsentanter for de nationale regeringer - ingen internationale embedsmænd.

Parlamentet tænkes sammensat af delegerede fra de nationale parlamenter - ingen direkte valg.

Samtidig med at Frankrig således bevidst "begrænsede" det politiske samarbejde til et samarbejde mellem regeringerne, foreligger der mange samtidige tilkendegivelser af den styrke, hvormed Frankrig ønskede at fremme de politiske konsultationer mellem de seks lande indbyrdes med henblik på derigennem at øge Europas magt og indflydelse på verdenspolitikken.

De franske tanker fik ikke umiddelbart nogen gunstig modtagelse i de øvrige fællesmarkedslande: de mindre medlemslande - i første række Holland - befrygtede, at et politisk samarbejde uden overnationale organer ville føre til fransk/tysk hegemoni, medens Forbundsrepublikken Tyskland for sit vedkommende måtte befrygte, at de Gaulles tanker bl.a. om et militært samarbejde inden for gruppen af De Seks skulle blive realiseret uden tilstrækkelig hensyntagen til de for Tysklands position afgørende NATO-magter: USA og Storbritannien - en frygt som forøgedes af kendskabet til de Gaulles almindelige skeptiske indstilling til NATO.

Blandt de øvrige seksmagt-stater var der endvidere enighed om, at afvise tanken om at indskrænke Bryssel-kommissionens kompetence ved nedsættelse af et regeringsudvalg til drøftelse af økonomiske spørgsmål.

Sideløbende med den diskussion, de franske tanker affødte mellem De Seks indbyrdes, foregik i de følgende måneder en

intensiv diskussion vedrørende spørgsmålet om Englands eventuelle inddragning i de politiske konsultationer.

Den foreløbige afslutning på disse drøftelser fandt udtryk dels i det communiqué, der udsendtes efter regeringschefermødet mellem De Seks i Bonn den 18. juli 1961, dels i Storbritanniens erklæring om at ville søge optagelse i De Seks.

Uden i enkeltheder at gå ind på de forskellige etaper i udviklingen fra maj 1960 - juli-august 1961, kan det vel sammenfattende konstateres, at Frankrig på den ene side har opnået godkendelse af sine hovedteser om, at det politiske samarbejde bør foregå mellem regeringerne, og at England ikke bør deltage i disse drøftelser uden forudgående at være blevet medlem af De Seks, men at Frankrig samtidig på den anden side har måttet opgive sine forsøg på at begrænse Bryssel-kommissionens kompetence på de økonomiske områder, ligesom det ialtfald foreløbig har måttet anerkende NATO's dominans inden for den militære sektor og måttet afstå fra ønskerne om et politisk sekretariat.

Den af regeringscheferne på mødet i Bonn vedtagne deklARATION må betegnes som det hidtil mest relevante dokument for vurderingen af arten og omfanget af det politiske samarbejde mellem De Seks.

På mødet opnåedes der først enighed om erklæringen efter langvarige og vanskelige forhandlinger. Den vedtagne tekst kan i alt væsentligt henføres til et fransk initiativ; alene erklæringens præambel skal være af tysk oprindelse.

I præamblen gives der udtryk for de seks landes beslutning om at ville videreudvikle det politiske samarbejde med en forening af Europa som mål og dermed fortsætte det arbejde, der påbegyndtes med dannelsen af fællesmarkedet. Det understreges

samtidig i præamblen, at kun et forenet Europa i alliance med De forenede Stater og med andre frie folk vil være i stand til at bekæmpe de farer, som truer Europa og hele den frie verden. I præamblen udtales der endelig ønske om, at andre europæiske lande, som måtte være villige til at acceptere samme ansvar og samme forpligtelser på alle områder, som De Seks har påtaget sig, slutter sig til de europæiske fællesskaber.

I deklarationens operative paragraffer beslutter de seks lande:

" at give viljen til politisk forening konkret form" og med henblik herpå at organisere samarbejdet og sikre dets videre udvikling på regelmæssig måde, så at der i stadig stigende grad skabes forudsætninger for en fælles politik, således at det til slut bliver muligt at "krone det allerede begyndte værk med institutioner";

at afholde møder med regelmæssige mellemrum med henblik på at sammenholde deres synspunkter, harmonisere deres politik og nå frem til fælles opfattelser med henblik på at fremme Europas politiske forening og derigennem styrke NATO, og at tage de nødvendige praktiske skridt til en forberedelse af disse møder;

at De Seks' samarbejde må udstrækkes til også at omfatte spørgsmål vedrørende oplysning, kultur og forskning, hvorved der peges på det hensigtsmæssige i at fortsætte de regelmæssige konsultationer mellem udenrigsministrene og at afholde regelmæssige møder mellem de ministre, der er kompetente vedrørende de kulturelle spørgsmål;

at instruere en særlig komité (Fouchet-komiteen) om at fremkomme med institutionelle forslag, på grundlag af hvilke

"deres folks forening (fransk: "union") kan finde udtryk i en statuts form" samt

at studere en af den europæiske parlamentariske forsamling vedtaget resolution af 29. juni 1961 (jfr. senere) og at opfordre forsamlingen til i samarbejde med regeringerne at inddrage også disse nye felter under sit arbejdsområde.

På regeringschefsmødet i Bonn blev der tillige vedtaget en erklæring om det kulturelle samarbejde, og det besluttedes at nedsætte et råd bestående af undervisningsministrene i de seks lande. Dette råd skal bistås af en ekspertkomité og får til opgave at overveje mulighederne for afsluttelse af en eller flere konventioner inden for følgende områder:

1. "Samarbejde og udveksling mellem universiteter i de europæiske fællesskabers medlemslande."
2. Anerkendelse af universitetsinstitutter eller nationale videnskabelige institutter som institutter med europæisk karakter.
3. Oprettelse af et europæisk universitet i Firenze, til hvis intellektuelle liv og finansiering de seks regeringer vil yde bidrag.
4. Eventuel skabelse af andre europæiske institutter, omfattende universitetsundervisning eller videnskabelige undersøgelser.

Det mere detaljerede arbejde med hensyn til udarbejdelse af udkast til konventioner og beslutninger, der tager sigte på nærmere at fastlægge disse planer om kulturelt samarbejde, blev samtidig overdraget Fouchet-komiteen.

Der er navnlig fra fransk og tysk, men også - omend i mere beherskede vendinger - fra belgisk og hollandsk side blevet givet udtryk for tilfredshed med resultatet af dette møde. Når man fra hollandsk side har kunnet overvinde sine tidligere betænkeligheder imod en udvikling af det politiske samarbejde uden overstatslige institutioner, skyldes dette, at de øvrige lande på en række andre punkter imødekom de hollandske ønsker, nemlig med den udtrykkelige fremhævelse af muligheden for andre landes tiltrædelse, med understregning af de supranationale organers usvækkede fortsættelse, og med fremhævelse af NATO's og De forenede Staters betydning for det vestlige sammenhold. Endelig må det også erindres, at der ikke på mødet blev truffet nogen beslutning om oprettelse af et politisk sekretariat.

Det franske grundsynspunkt efter mødet er, at det nu kan betragtes som sikkert, at det politiske samarbejde vil blive videre udviklet, og at det i alt væsentligt vil ske i de af Frankrig ønskede baner.

Der synes ikke at kunne herske megen tvivl om rigtigheden af denne franske analyse, og der er i dag al grund til at formode, at det politiske samarbejde, der nu vil blive søgt udviklet mellem De Seks, vil foregå mellem de nationale regeringer, og at de institutioner, der måtte blive skabt til den praktiske gennemførelse af samarbejdet, ikke foreløbig vil få nogen overstatslig myndighed.

Da den britiske regering har ladet forstå, at den deler de franske synspunkter forsåvidt angår formen for det politiske samarbejde, er der ikke nogen grund til at formode, at Storbritanniens tiltræden skulle hidføre nogen ændring i den klare tendens, der hidtil har præget opbygningen af dette samarbejde.

Det må imidlertid heroverfor erindres, at der blandt de parlamentarikere, der har sæde i De Seks' parlamentariske forsamling, er en stærk stemning for at føre samarbejdet et skridt videre, end den franske regering hidtil har ønsket.

3. Den parlamentariske forsamling.

Herom vidner de drøftelser og de beslutninger, som er blevet truffet af De Seks' parlamentariske forsamling.

Da det før vurderingen af, hvorledes det fremtidige politiske samarbejde vil udvikle sig, må forekomme nødvendigt ikke blot at have en forestilling om regeringernes standpunkter, men også at kende de synspunkter, der føres frem i den europæiske parlamentariske forsamling, skal der i det følgende gives en redegørelse for den rapport vedrørende disse spørgsmål, som blev forelagt på parlamentets samling i juni måned i år, og for den drøftelse, der fandt sted i tilslutning hertil.

Rapporten betegner de franske planer som et fremskridt, men anser dem ikke for at være tilstrækkeligt vidtgående ud fra et "europæisk" synspunkt. Rapportens hovedtese er, at den politiske sektor ikke kan skilles fra den økonomiske, og at der derfor og for at "fremme den europæiske løsning" bør finde en politisk integration sted jævnsides med den økonomiske.

Et umådeligt fremskridt ville ifølge rapporten være sket den dag, da de seks stater erklærer sig rede til - som allerede sket på det økonomiske felt - at underkaste også deres udenrigspolitik et fælles sæt af regler. De seks lande bør forpligte sig til "ikke længere at handle i spredt orden", men at træffe deres afgørelser i fællesskab og at forsvare disse afgørelser i fællesskab over for tredielande.

En "solidaritet med hensyn til den nationale politik på

det internationale plan" - som til en vis grad allerede eksisterer mellem De Seks - er imidlertid ikke tilstrækkelig. Det vil - hedder det - være nødvendigt at gå et skridt videre, således at De Seks går ind på fremtidig indbyrdes at drøfte de beslutninger, som hver enkelt af dem står overfor at træffe, idet "forudgående overensstemmelse er den bedste garanti for senere støtte". Det politiske samarbejde vil kun have mening, når det indebærer en forpligtelse til at træffe afgørelser efter fælles aftale, således at også konsekvenserne af disse afgørelser tages i fællesskab.

Rapporten understreger, at den politiske organisation ikke kan begrænse sig til en "gentleman agreement" uden at være skriftligt fikseret, og det anbefales, at de nye opgaver, som det politiske koordinationsarbejde rejser, overdrages til de allerede eksisterende fællesskabsinstitutioner. Det fremhæves, at ingen kan have interesse i at tømme fællesskabsinstitutionerne for deres indhold, deres dynamik og betydning, og at man ikke bør opbygge et politisk samarbejde, som ville underminere grundlaget for den økonomiske enhed. Møderne mellem regeringscheferne vil, siger rapporten, selvsagt blive "den europæiske politiks centrum", men heri er der forsåvidt intet nyt, som fællesskabernes arbejde stedse har været betinget af den politiske vilje inden for De Seks, således som denne finder sit udtryk på regeringschefsmøderne.

Under drøftelserne i forsamlingen tilsluttede flere talere sig rapportens ønske om, at den politiske integration måtte udvikle sig i takt med den økonomiske integration. Det blev dog samtidig anerkendt, at præsident de Gaulles politik i øjeblikket måtte anses for den eneste realistiske, og hans planer betegnes som et væsentligt skridt fremad. Debatten viste iøvrigt, at der

blandt parlamentarikerne gør sig mange meningsforskelle gældende med hensyn til udformningen af det politiske samarbejde, forskellige, som imidlertid hverken følger lande- eller partigrænser.

Som resultat af forsamlingens drøftelser vedtoges en resolution, der gav tilslutning til afholdelse af regelmæssige møder mellem regeringscheferne, idet det dog samtidig understregedes, at eksekutivorganerne bør deltage i drøftelser om alle spørgsmål, der vedrører Rom-traktaten, at fællesskabsinstitutionernes kompetence bør respekteres, og at regeringscheferne i hvert fald én gang om året bør aflægge rapport til parlamentet. Rapporten udtalte sig endvidere til fordel for en sammenslutning af eksekutivorganerne, direkte valg til forsamlingen og oprettelse af et europæisk universitet, ligesom de seks regeringer blev anmodet om at fastlægge etaper for gennemførelsen af en politisk union.

III. Forholdet mellem De Seks og henholdsvis FN og NATO.

a. FN.

Det europæiske økonomiske Fællesskabs medlemslande - af hvilke kun Den tyske Forbundsrepublik står uden for De forenede Nationer - indtager ikke nogen ensartet holdning til spørgsmålet om den rolle, der i verdenspolitikken bør tilkomme FN som organisation. Det er således velkendt, at Frankrig under præsident de Gaulles styre har betragtet De forenede Nationer - og den rolle, organisationens generalsekretær har spillet i den senere tid - med stigende skepsis, hvilket fornylig har givet sig konkrete udslag under Bizerte-krisen. Frankrig - og tildels også Tyskland - finder, at FN i for høj grad er blevet et forum for udviklingslandenes og Sovjetunionens repræsentanter til frem-

sættelse af propagandaudtalelser, der umuliggør alvorligere forhandlinger og beslutninger. Den franske opfattelse - som ikke er uden lighedspunkter med den sovjetiske - er, at De forenede Nationer bør afspejle den faktiske magtbalance. - Også Belgien har siden Kongos opnåelse af uafhængighed i sommeren 1960 stået i et vist modsætningsforhold til organisationen som sådan. Italien og Holland synes til gengæld at acceptere organisationen i dens nuværende form. Fra hollandsk side har man således - under 15. plenarforsamling - udtrykt sin samarbejdsvilje ved at opfordre FN til at sende en studiekommission til Vest Ny Guinea til bedømmelse af forholdene dér.

Efter erfaringerne fra de senere års plenarforsamlinger og virksomheden iøvrigt inden for FN's rammer - herunder sådanne møder bl.a. i FN's underordnede organer, hvori det sjette fællesmarkedsland, Vesttyskland, har deltaget - synes der ikke at være tydeligere tegn på, at samarbejdet mellem De Seks hidtil har haft selvstændig betydning for disse landes stillingtagen til politiske spørgsmål, som behandles i De forenede Nationer. De pågældende lande optræder ikke som selvstændig gruppe i New York, heller ikke under de hyppige konsultationer de vesteuropæiske lande imellem. Man har ejheller indtryk af, at der som nogen normal foreteelse på anden vis finder en for denne gruppe lande eksklusiv forudgående koordinering af synspunkter sted, når det drejer sig om politiske emner. Lejlighedsvis udtalelser fra repræsentanter for såvel fællesmarkedslandenes som andre faste FN-missioner bekræfter i det hele, at det i hvert fald endnu på indeværende tidspunkt forholder sig således.

Såvidt det kan bedømmes, synes der næppe hidtil at have bestået noget stærkt behov for inden for FN at udnytte den sær-

lige tilknytning, som fællesskabet har skabt mellem De Seks. De er i forvejen alle medlemmer af NATO, og inden for denne gruppe finder der fra tid til anden også i New York særlige konsultationer sted om politiske emner, således for eksempel om Algier, nedrustningsspørgsmålet m.v. Det synes på den anden side klart, at disse lande - i det mindste til dato - hver for sig har forbeholdt sig at følge deres egen selvstændige udenrigspolitiske kurs inden for De forenede Nationer.

For politiske anliggenders vedkommende har man ejheller indtryk af, at De Seks af andre FN-medlemslande i nævneværdig grad betragtes som en enhed, der kan påregnes at følge en fælles linie. De mere omfattende grupperinger, såsom Vesteuropa, NATO, forhenværende kolonimagter etc. er i denne henseende de afgørende.

Med hensyn til de økonomiske spørgsmål, der behandles i FN's plenarforsamling, ECOSOC m.v., såsom: hjælp til udviklingslandene, decentralisering af FN's tekniske bistand, råvareproblemer, suverænitet over naturlige hjælpeklender, multilateral handel, industrialisering, disponering over overskudslagre af fødevarer etc., har De Seks' samarbejde derimod som venteligt allerede på indeværende tidspunkt haft en vis indflydelse på de pågældende landes stillingtagen. Dette gælder således forsåvidt angår de ofte politisk betonedede strukturelle problemer. Der synes i hvert fald at blive udvist mere tilbageholdenhed end tidligere med hensyn til at lade meningsforskellene mellem De Seks komme til orde i debatterne i FN.

Som eksempel kan nævnes, at Frankrig i alle FN's økonomiske organer (EFTA, Specialfonden o.s.v.), hvor spørgsmål om stemmeret til stadighed drøftes, støttet af Vesttyskland nægter

at deltage i oprettelsen af finansieringsorganer, hvor beslutninger tages på basis af simpelt stemmeflertal, således at de bidragydende regeringer ikke ville have veto. Holland, der tidligere ved enhver lejlighed kraftigt har kritiseret dette franske standpunkt, synes i den senere tid at have pålagt sig betydelig tilbageholdenhed.

b. NATO.

Samtlige medlemmer af De Seks er tillige medlemmer af NATO. De 5 af dem indgår i NATO's centralregion. Begge forhold kunne ventes at føre til, at disse lande, tilstræbt eller som følge af naturligt interessefællesskab, dannede en blok inden for NATO. Dette er imidlertid ikke tilfældet, hvadenten man betragter de militære eller de politiske spørgsmål, hvormed NATO befatter sig. En væsentlig årsag hertil er, at der på grund af kravet om enstemmighed knytter sig mindre interesse til blokdannelser inden for NATO end inden for organisationer som for eksempel FN, hvor der finder stemmeafgivning sted.

På enkelte vigtige områder må der konstateres meningsforskelle mellem medlemmerne af De Seks. Eksempelvis er Tyskland en varm fortaler for en øget militær integration af alliansens styrker, medens Frankrig under de Gaulle principielt har taget afstand herfra.

En art formel gruppedannelse udgør i visse tilfælde De Seks + England som medlemmer af WEU. Denne gruppe manifesterer sig dog, såvidt ses, kun i visse spørgsmål, der specielt henhører under WEU, men som desuagtet har betydning for NATO, navnlig sådanne, der vedrører kontrollen med Tysklands rustninger.

Nogen fælles linie for De Seks med hensyn til det frem-

muligt for Vesttyskland at udvikle sig til en politisk og økonomisk enhed af en sådan demokratisk stabilitet og styrke, at dets egen frihed og velfærd kan sikres, og en genforening med Østtyskland realiseres, eller muligheden derfor holdes åben.

Omend et godt forhold til USA er det vigtigste element i denne politik, har en udsoning med Frankrig og et tillidsfuldt og venskabeligt forhold til dette land været en afgørende forudsætning for det af forbundskansler Adenauer konsekvent tilstræbte maximum af økonomisk og politisk-militær integration i Vesteuropa som en forudsætning for bevarelsen af Vesttysklands, Vesteuropas og hele den vestlige verdens sikkerhed.

Ud fra de ovenfor skitserede præmisser har man fra vesttysk side konsekvent virket for den størst mulige integration af det militære forsvar inden for NATO, som af forbundsregeringen anses for at være bedst egnet til at fremme alle Vesttysklands udenrigspolitiske mål: For det første fordi overgivelse til NATO af kommandoen over egne militære styrker tjener til at overbevise andre lande om, at Vesttysklands oprustning kun har forsvarsformål for øje; for det andet, fordi en positiv vesttysk indstilling til NATO er blandt de bedst egnede midler til at etablere og opretholde et godt forhold til USA som alliancens betydeligste magt, og endelig fordi forbundsregeringen kun ser nogen mulighed for at gøre fremskridt i genforeningsspørgsmålet, såfremt der derom kan forhandles med Sovjetunionen på basis af jævnbyrdighed.

Ud fra alle disse forudsætninger har forbundsregeringen også konsekvent været tilhænger af den størst mulige økonomiske integration i Vesteuropa, hvortil bør føjes, at kansleren næppe betragter en sådan integration som et mål i sig selv, men i

første række som et middel til at opnå politisk integration. I overensstemmelse hermed henviser man fra vesttysk side konsekvent til Rom-traktatens præambel.

Omend den følelse af usikkerhed, man i forbundsrepublikken i den første tid efter general de Gaulles overtagelse midt i 1958 af den politiske ledelse af Frankrig nærede med hensyn til Frankrigs fremtidige udenrigspolitiske kurs og dermed for udviklingen i forholdet mellem de to lande, nu må anses for fjernet og et tillidsfuldt forhold tilvejebragt mellem de to statsledere, består der næppe tvivl om, at de af de Gaulle udviklede ideer, særlig om karakteren af det fremtidige politiske samarbejde først mellem de seks EWG-lande og dernæst i en eventuel større kreds, har foranlediget Vesttysklands politiske ledelse til midlertidigt at afstå fra at søge sine bestræbelser i integrationsmæssig retning på det politiske område virkeliggjort, i hvert fald i en nærmere fremtid: I sammenholdets interesse må man nu - set fra et tysk synspunkt - på det politiske plan inden for de seks lande foreløbig begrænse sig til at udvikle et mere eller mindre snævert samarbejde under bevarelse af fuld dispositionsfrihed for den enkelte deltagende stat.

Belgien.

De skiftende belgiske regeringer har til stadighed bekendt sig som tilhængere af såvel økonomisk som politisk integration i Europa. Medens den gradvise realisering af en økonomisk union i Europa kan forekomme en naturlig udvidelse af Benelux-samarbejdet, betinget af landets økonomiske struktur, er det bemærkelsesværdigt, at man fra starten af det kontinentale samarbejde har tillagt Europa-bevægelsen politiske formål.

Såvidt man kan bedømme situationen idag, består der ingen væsentlig opposition mod udenrigsminister Spaaks indstilling; udenrigsministeren er som bekendt en varm tilhænger af Europa-bevægelsen, hvis erklærede mål er Europas forenede stater. Der er således ingen tvivl om, at hr. Spaak går ind for et politisk samarbejde, der ikke i overensstemmelse med traditionen er baseret på de deltagende suveræne stater, men er udformet således, at den besluttende myndighed i stadig større udstrækning overgår til et fælles organ sammensat af repræsentanter for deltagerlandene under parlamentarisk kontrol af en fælles folkevalgt forsamling, et synspunkt, som den daværende udenrigsminister, Larock, allerede gav udtryk for i sin forelæggelsestale, hvor han bl.a. udtalte følgende: "Vi må stræbe efter at skabe et europæisk parlament udstyret med supranational kompetence". Formålet turde være en højnelse af den europæiske levestandard og dermed en styrkelse af Europas forsvar mod kommunismen samtidig med en forbedring af mulighederne for dels at øve indflydelse på den internationale politik jævnsides med USA og Sovjetunionen og dels for at bidrage i kampen om de underudviklede lande.

Denne indstilling har ikke forhindret hr. Spaak i at give en udstrakt støtte til de af de Gaulle fremsatte forslag om De Seks' politiske samarbejde. Baggrunden herfor turde være, at han under hensyn til erfaringerne fra Kongo og i lys af den aktuelle internationale situation finder en snæver koordinering af de europæiske landes udenrigspolitik nødvendig samtidig med, at han erkender, at Europa i dag ikke lader sig realisere uden om de Gaulle. Konsekvensen af denne indstilling har været, at Spaak har givet sin fulde tilslutning til og med held har formået at bidrage til hollandsk accept af, hvad han anser for

det konstruktive i de Gaulles ideer. For Spaak har alternativet således været iværksættelse af et politisk samarbejde mellem suveræne regeringer - med risiko for fransk dominans særlig under hensyn til den tyske regerings begrænsede manøvreringsmuligheder i øjeblikket - eller intet politisk samarbejde. Man kan ikke se bort fra, at han også herved har haft i tankerne det med det kontinentale politiske samarbejde øgede incitament for britisk tilslutning til De Seks. Samtidig med at give sin støtte på Belgiens vegne til de franske forslag har han ved bl. a. på Bonn-mødet at understrege betydningen af de eksisterende fællesskaber og det supranationale element, der repræsenteres af eksekutivorganerne, søgt tilgodeset Belgiens interesse i integration og det hollandske ønske om sikring af objektiv behandling af de mindre lande gennem den indflydelse, der i Paris- og Rom-traktaterne er tillagt eksekutivorganerne.

I konsekvens af denne europæisk indstillede politik har de skiftende belgiske regeringer udtalt sig til gunst for andre landes tiltrædelse af det europæiske fællesskab. I sin forelæggelsestale i det belgiske deputeretkammer udtalte Larock således, at man måtte håbe, at de skandinaviske og angelsaksiske lande sluttede sig til fællesskabet, og det er senere ofte udtalt af belgiske politikere, at man i særlig grad ønskede Danmark velkommen.

Den belgiske regering ser ikke i Rom-traktaten nogen hindring i at følge den traditionelle NATO-politik og finder ikke, at Rom-traktaten begrænser medlemsstaternes frihed i relation til De forenede Nationer.

Italien.

Den italienske indstilling til etableringen af et snævert

politisk samarbejde inden for Rom-traktatens medlemskreds tager sit udgangspunkt i erkendelse af, at fællesmarkedet blev stiftet som et redskab for Europas enhed til styrkelse af den vestlige verden og som et middel til gennemførelse af en almindelig økonomisk ekspansion til fremme af folkenes velfærd. Ud fra en italiensk bedømmelse har De Seks allerede bekræftet sig som et nyttigt middel i disse henseender, og man skønner, at netop i den nuværende anspændte verdenssituation frembyder dette samarbejde den største garanti for en fredelig udvikling i fremtiden.

Imidlertid lægger Italien megen vægt på at understrege, at det politiske samarbejde som sin naturlige basis må have den fortsat fremadskridende økonomiske integration, men det tilføjes, at integrationen allerede er så langt fremme, at denne naturlige basis er til stede. Uden økonomisk integration ville det efter italiensk opfattelse ikke være muligt at nå videre i udviklingen af det politiske samarbejde end til, hvad der allerede finder sted inden for de eksisterende internationale organisationer. Man tager derfor det forbehold, at et udvidet politisk samarbejde ikke på nogen måde må hæmme - endsige hindre - den økonomiske integration, således som denne er forudset i Rom-traktatens bestemmelser. End mindre må de "mekanismer", man måtte skabe for en politisk enhed, blive gjort til appelinstanser for det europæiske fællesskabs institutioner.

Tværtimod bør den økonomiske integration og hele den fællesskabsstruktur, som er forudset i Rom-traktaten, udfolde sig inden for de af traktaten fastlagte institutionelle rammer. Hertil er iøvrigt medlemslandene traktatligt forpligtede, og det skønnes derfor ikke at være nødvendigt at bringe fælles-

skabets institutioner til drøftelse i relation til forhold uden for traktatens afstukne virkeområde.

Dette forudsat går Italien imidlertid fuldt ud ind for den størst mulige politiske enhed, og det fremhæves, at det er uomgængeligt nødvendigt og også på høje tid, at der skabes de nødvendige "mekanismer" for det politiske samarbejde inden for fællesmarkedslandenes kreds. Det endelige mål må klart defineres som "Europas politiske enhed", og der bør allerede nu på forhånd aftales faste terminer for dette måls virkeliggørelse. Terminerne må gerne fastsættes sådan, at der bliver tale om en gradvis - og realistisk - tilnærmelse, når blot man stadig kommer målet nærmere.

På italiensk side anser man det således for mest hensigtsmæssigt, at man - som det ofte udtrykkes - ad pragmatisk vej stiler imod den politiske enhed i Europa og så indtil videre lader de institutionelle problemer hvile, der har voldt så megen vanskelighed - særlig præsident de Gaulles forslag om et politisk sekretariat. Da dette forslag i sin tid blev fremsat, mente man i Italien at kunne befrygte, at der fra fransk side hermed tilsigtedes en udvanding af den af Rom-traktaten fastsatte økonomiske integrationsproces og en svækkelse af fællesskabets institutioner. Denne frygt anser man for fjernet gennem de i indeværende år førte forhandlinger.

Hvad landekredsen angår, anser Italien det for urimeligt at stille efter en begrænsning til de seks oprindelige traktatlande. Det endelige mål må være, at så mange som muligt af Europas lande finder sammen - såvel på det politiske som på det økonomiske område. Indtræden må være åben for alle lande, der er villige til at deltage fuldt ud og uden forbehold i den økonomi-

ske integration (der som nævnt anses for at være en absolut forudsætning for politisk enhed).

Ennemæssigt ser man ingen grund til at sætte grænser for det politiske samarbejde inden for De Seks, thi det endelige mål har også gyldighed for de eksisterende interguvernementale grupperinger i den frie verden. Hertil kommer, at samarbejde for tiden foregår ved møder mellem statsoverhoveder og regeringschefer, der kun kan udveksle synspunkter og rådslå sig imellem. Når først man når så vidt, at der kan træffes egentlige bindende afgørelser, bør man indskrænke disse til områder, der ikke hører under allerede eksisterende internationale organisationers kompetence.

Holland.

I Holland er de skiftende regeringer konsekvent gået ind for økonomisk og politisk integration af det størst mulige antal frie europæiske stater på supranationalt grundlag.

Allerede ved forelæggelsen i sin tid af traktaten om Det europæiske økonomiske Fællesskab for det hollandske parlament understregede regeringen, at den tillagde den politiske målsætning fundamental betydning. Det hed herom i regeringens forelæggelsesmemorandum: "Vejen til foreningen af Europa vil være lang og ofte vanskelig. Men at acceptere denne traktat betyder, at et tilbagetog er umuligt, og at der kun er spørgsmålet tilbage om, hvor lang tid det vil tage, før det endelige mål er nået." Traktatens vedtagelse var, hed det videre, vigtig for Holland, om ikke af andre grunde så ud fra de politiske overvejelser, at der vil blive sat en stopper for den "ofte skæbnesvangre rivalisering mellem Frankrig og Tyskland", og at Europa kun kan opretholde sin plads i verden, hvis det er forenet.

Fra hollandsk side har man i De Seks' fællesskab set en begyndelse til et bredere europæisk samarbejde, der kunne udvikle sig omkring De Seks som den indre kerne. Under ratifikationsdebatten i Forstekommeret udtalte udenrigsminister Luns således bl.a., at han var overbevist om, at der fra seksmagtsfællesskabet "ville udgå impulser, som ville sprede sig over hele kontinentet".

En inddragelse først og fremmest af Storbritannien i det europæiske politiske samarbejde er da også fra hollandsk side blevet anset for et kardinalpunkt, både udfra de traditionelle bånd mellem de to lande og for at undgå, at det økonomiske skisma i Europa udviklede sig til et politisk. En britisk deltagelse i det europæiske samarbejde ville samtidig betyde større ligevægt i sammensætningen af de magter, der skal deltage i de politiske rådslagninger. Hollands frygt for, at Frankrig og Tyskland ville komme til at indtage en altfor dominerende stilling inden for fællesskabet, synes her at spille afgørende ind.

Iøvrigt betragter den hollandske regering udbygningen af de europæiske fællesskaber og det politiske og militære samarbejde inden for NATO som to af de vigtigste grundpiller for sin udenrigspolitik.

Hollands lige fra begyndelsen stærkt kritiske holdning til præsident de Gaulles forslag om udbygning af det politiske samarbejde mellem De Seks må ses på baggrund heraf. Fra hollandsk side nærede man frygt for, at de franske forslag tilsigtede at undergrave de bestående fællesskabsinstitutioner og at underminere den politiske samhørighed inden for NATO. Det er da også karakteristisk, at man fra hollandsk side først gik med til de reviderede franske forslag, efter at der var blevet givet passende forsikringer på disse punkter (jfr. ovenfor om Bonn-

erklæringen af 18. juli).

Frankrig.

Hvad man fra fransk side i første instans tilsigter med forslagene om styrkelse af det politiske samarbejde mellem De Seks turde bl.a. fremgå af de franskinspirerede afsnit af Bonn-erklæringen af 18. juli 1961, som indeholder en definition af den måde, på hvilken det politiske samarbejde mellem De Seks tænkes at burde udvikle sig. Karakteristisk i denne forbindelse er udtrykkene "confronter leurs vues", "concerter leurs politiques", "parvenir à des positions communes".

Den franske grundopfattelse er, at i den nuværende storpolitiske udviklingsfase er det afgørende, at Europa bliver sig sin identitet bevidst og forsvarer den. Dette forudsætter efter fransk vurdering, at Europa ikke blot økonomisk, men også på det almindelige storpolitiske som på det forsvarspolitiske område råder over de nødvendige midler.

Det er den franske regerings opfattelse, at dette mål - et konføderativt Europa - for tiden kun kan nås gennem et samarbejde mellem regeringerne, og at man på intet væsentligt punkt strækkende sig fra landbrug til forsvar i praksis vil kunne tænke sig, at overnationale organer træffer eller eksekverer beslutninger. Den franske modstand mod overstatslige organer kom klart frem i den del af de Gaulles forslag, som tilsigtede at skabe organer mellem De Seks, der kunne opfattes som i et vist omfang konkurrerende med de allerede bestående fællesskabsorganer.

Præsident de Gaulles forslag kan dog næppe alene betragtes som et forsøg på at virkeliggøre en europæisk, politisk overbygning på den allerede ved Paris- og Rom-traktaterne skabte

økonomiske integration, men må også ses på baggrund af Frankrigs almindelige udenrigspolitik, således som denne er blevet ført siden regeringsændringen i maj 1958. I dette perspektiv synes de verdenspolitiske og atlantpolitiske aspekter overvejende og det europæiske aspekt at indtage en mere sekundær rolle - bortset fra, at Frankrig næppe har opgivet håbet om at blive den dominerende magt i Vesteuropa.

Efter fransk opfattelse er der i den vestlige verden tre jævnbyrdige stormagter: USA, England og Frankrig. Frankrig ønsker at deltage i de store verdenspolitiske beslutninger på linie med USA og Storbritannien og tænker sig Vestens politiske og militære strategi fastlagt efter intime rådslagninger disse tre magter imellem.

Til styrkelse af Frankrigs stilling skønnes her et interguvernementalt samarbejde mellem De Seks med det formål at nå frem til fælles standpunkter, især på de områder, der falder uden for Fællesskabernes kompetence, som særlig velegnet. Det synes at være Frankrigs opfattelse, at der også inden for NATO er brug for en magtgruppe som De Seks til at afbalancere den anglo-amerikanske dominans i denne organisation.

Der synes ikke at kunne herske tvivl om, at Frankrig vil arbejde for at sikre, at Europa i bestående og fremtidige internationale organisationer såvidt muligt indtager fælles standpunkter, og at Frankrig tillige vil virke for en omskabelse af organisationerne, som bedre modsvarer den magtforøgelse, som udspringer af Europas udvikling i de senere år.

V. Storbritannien og USA.

For bedømmelsen af, hvilken indflydelse et udvidet fællesmarked vil få på det politiske område, og hvilken rolle det

de blev medlemmer af Rom-Unionen. Den britiske regering har heraf kunnet drage den slutning, at Storbritannien risikerede at blive politisk isoleret og se sin indflydelse i verdenspolitikken undergravet, hvis landet holdt sig uden for eller blev holdt uden for det politiske samarbejde i Europa. Udsigten hertil må have forekommet så meget mere betænkelig, som det kunne betyde, at en væsentlig indflydelse på løsningen af problemerne om Berlin og Tysklands genforening ville glide over på kontinentale hænder. Nødvendigheden af at styrke sammenholdet i Europa på et tidspunkt, hvor den politiske situation er stærkt forværret, er et tema, der går igennem hele Mr. Macmillans tale i underhuset den 2. august ved indledningen til debatten om forhandlinger med De Seks.

Medens disse betragtninger snarest er af negativ art, kan man i talen også finde de positive argumenter for tilslutningen til De Seks. De er opsummeret i begyndelsen, hvor premierministeren opregner tidens store problemer som værende Europas enhed, Commonwealths fremtid og den frie verdens styrke. Det er, fordi regeringen mener, at Storbritannien har et positivt bidrag at yde til deres løsning, at landet bør slutte sig til De Seks. Den samme tanke kommer frem senere, hvor det siges, at Storbritanniens rette plads er i spidsen for en bevægelse mod større enhed i verden, og at Storbritannien bedre kan føre an indefra end udefra. Storbritannien har meget at vinde ved medlemskab af Fællesskabet, men også meget at yde.

Det synes hermed at være gjort klart, at Storbritannien ønsker at gøre en positiv indsats og have en positiv indflydelse på Fællesskabets politik. Man går ikke ind for at undergrave, men for at styrke. Talen indeholder også fingerpeg om den poli-

tik, som Storbritannien mener, at et forenet Europa bør føre, men det følger af sig selv, at der her kun kan blive tale om brede antydninger. Mr. Macmillan vender sig mod tanken om, at et forenet Vesteuropa skulle føre en indadvendt politik; dette ville Storbritannien aldrig gå med til. Han udtaler, at det er af vital betydning ikke at ødelægge Commonwealths politiske indflydelse, men denne afhænger af, om Storbritannien kan bevare sin politiske indflydelse på verdensbegivenhederne. Der er derfor ikke nogen egentlig konflikt mellem Storbritanniens interesser i forhold til Europa og Commonwealth, da et isoleret Storbritannien ikke er til nogen nytte for Commonwealth.

Premierministeren tilkendegav klart, at Storbritannien ikke var tilhænger af den føderative tanke i Europa, og han udtalte sig udtrykkeligt til fordel for den franske tanke om "Europe des Patries". På den anden side har Mr. Macmillan ved flere lejligheder udtalt den tanke, at europæisk enhed kun var et skridt henimod en yderligere styrkelse af det nordatlantiske sammenhold.

Der foreligger ikke offentlige tilkendegivelser om, hvorledes et mere politisk samarbejde i et udvidet fællesmarked ville påvirke eksisterende institutioner eller samarbejdsformer. Hvad særlig angår spørgsmålet om betydningen af overstatslige organer i det politiske samarbejdes tjeneste, kan henvises til premierministerens førnævnte tale den 2. august. Uden direkte at komme ind på eksisterende eller fremtidige overstatslige organers funktioner understreger han, at man ikke må overdimensionere begrebet suverænitet. Det politiske og økonomiske samarbejde i efterkrigsårene har reelt medført en betydelig begrænsning af suveræne landes handlefrihed. Mr. Macmillan ser ikke tegn på, at noget af de seks lande har mistet deres individualitet som

følge af medlemsskabet af De Seks. Bortset herfra synes man ikke at have indladt sig på spekulationer om virkningen af suverænitetssafgivelse.

De forenede Stater har fra første færd set med sympati på Kontinental-Europas samarbejdsbestræbelser - en sympati, der ikke på samme måde er kommet De Syvs samarbejde i EFTA til gode.

Denne indstilling finder sin begrundelse i mange forhold.

Den elementære og måske den vigtigste er nok den, at man fra amerikansk side tidligt har dannet sig den overbevisning, at den politiske vilje til at forene Europa repræsenteres af De Seks og ikke af De Syv. For USA har der, siden den politiske interesse for Europa for alvor vågnede efter den anden verdenskrig, gjort sig et stærkt ønske gældende om en forening af Europas mange - efter amerikansk opfattelse for mange - stater, et ønske, der i alt fald har sin oprindelse i forestillinger om, at hvad der havde vist sin levedygtighed for De forenede Stater også måtte være rigtigt for Europa. Et sådant forenet Europa måtte tillige formodes at ville blive en stærkere og mere værdifuld partner for De forenede Stater og således være i stand til at yde et større bidrag til den frie verden.

Præsidentskiftet i USA i ~~januar~~ 1961 medførte ikke nogen principiel ændring i USA's indstilling til de to markedsgrupper. Der er imidlertid næppe tvivl om, at den almindelige velvilje over for De Seks yderligere akcentueredes med præsident Kennedys overtagelse af præsidentværdigheden, og der er grund til at formode, at USA i de seneste nuancer mere aktivt end hidtil har fremmet tanker om et udvidet fællesmarked. Det amerikanske ønske om en stabilisering af de politiske og de

økonomiske forhold i Vesteuropa har usvækket virket til fordel for De Seks. Hertil kommer, at USA under indtryk af den seneste storpolitiske udvikling og som led i den nyvurdering, præsident-skiftet har indledet, meget vel kan være kommet til den erkendelse, at det ikke længere eller i alt fald ikke længe endnu vil være i stand til på samme måde som hidtil at klare den frie verdens byrder næsten alene, men at Vesten på langt sigt tværtimod kun vil have mulighed for at hævde sig i konkurrencen med den kommunistiske magtblok ved skabelsen af et nyt effektivt magtsystem ved siden af USA, nemlig det vesteuropæiske. Med en sådan vesteuropæisk blok ville USA være forenet i NATO, og selv om USA nok måtte regne med, at Vesteuropa ville udvise større selvstændighed over for Amerika, end tilfældet har været i årene 1945-1955, måtte det dog kunne gå ud fra, at Vesteuropa ikke ville føre en politik i strid med fundamentale amerikanske interesser. Dette ville i alt fald blive endnu mere usandsynligt, såfremt det angelsaksiske land Storbritannien havde plads inden for De Seks. Med Storbritanniens indtræden ville der være skabt den bedste garanti imod, at Vesteuropa og USA skulle vokse fra hinanden.

Der har i de seneste måneder været adskillige tegn, som bekræfter foranstående hypotese. De forenede Stater har med stadig stigende styrke krævet en øget indsats af Europas stater både på det forsvarspolitiske område og med hensyn til hjælpen til udviklingslandene. Der har i USA ligeledes bredt sig en klar erkendelse af, at en ekstraordinær amerikansk indsats er nødvendig for at bevare Latinamerika for den frie verden, og der har været mange antydninger af, at Amerika efterhånden har erkendt, at det ikke under de nuværende magtforhold i verden

er i stand til effektivt at opretholde kravet om en tilbagemykning af de kommunistiske grænser i Europa.

Der er imidlertid ingen grund til at antage, at USA skulle være sindet at opgive sine væsentlige interesser i Vesteuropa. Dets erkendelse af Vesteuropas afgørende betydning for den frie verdens fortsatte beståen synes uformindsket, ja, betydningen af Vesteuropa synes idag erkendt klarere end nogensinde før. Tydelige beviser på denne indstilling afgiver USA's holdning i den nu herskende Berlin-krise.

Der synes imidlertid grund til at antage, at USA ønsker forholdet mellem Vesteuropa og sig selv etableret på en anden måde, end tilfældet har været i årene efter krigen, og at det for at kunne frigøre sine kræfter til indsats andetsteds vil ønske en mere rimelig fordeling mellem Europa og USA af ansvar og pligter end hidtil. Der har rejst sig røster for skabelsen af et atlantisk fællesskab. Det er ikke i dag muligt at overskue, om en udvikling i denne retning vil blive fremmet eller svækket ved skabelsen af et udvidet fællesmarked. Om den danske interesse i at opretholde og udvikle forbindelseslinierne til USA og Canada synes der ikke at kunne være tvivl, og det må antages, at der her vil tilfalde Danmark og eventuelt andre nordiske lande en betydningsfuld opgave i samarbejde med Storbritannien.

VI. Konsekvenserne for Danmark.

A. Indledning.

En prognose vedrørende de konsekvenser, som en dansk-britisk tilslutning til De Seks kan påregnes at få for Danmark på det udenrigspolitiske område, er selvsagt behæftet med mange usikkerhedsmomenter.

Dette ligger først og fremmest i, at det udenrigspolitiske samarbejde mellem De Seks endnu befinder sig i sin vorden. Hertil kommer, at der endnu består betydelige principielle meningsforskelle mellem De Seks indbyrdes både med hensyn til organisationen af og målsætningen for dette samarbejde. Ejheller inden for de enkelte medlemslande hersker der fuld enighed om mål og midler. Usikkerheden forøges yderligere af, at disse bemærkninger som deres forudsætning har et udvidet fællesmarked - udvidet i alt fald med Storbritannien og Danmark og mest sandsynligt tillige med Norge og Irland. Det er klart, at disse lande vil tilføre fællesmarkedet betydningsfulde nye elementer og impulser, og at de ved deres tiltræden kan øve en sådan indflydelse på fællesmarkedet, at synspunkter, der hidtil har haft ringe vægt inden for De Seks, fremtidig kan få større betydning.

I diskussionen fremdrages det almindeligvis, at Danmarks tilslutning til De Seks vil:

betyde en afgivelse af suveræniteten til overstatslige organer med deraf følgende begrænsning i Danmarks handlefrihed også på det internationale politiske område;

rejse en række vanskelige grænsepolitiske problemer;

føre til en svækkelse af det nordiske samarbejde, og

udsætte landet for en øget kulturel påvirkning fra

Kontinentaleuropa.

B. Almindelige betragtninger.

Det vil af ovenstående deskriptive afsnit ses, at der ikke hidtil mellem De Seks er truffet aftale om indskrænkninger i de enkelte landes suverænitet udover dem, der direkte er indeholdt i eller kan afledes af selve Rom-traktaten; om disse spørgsmål henvises til den af den økonomisk-politiske afdeling udarbejdede redegørelse.

a. På det politiske område findes der således ikke organer mellem De Seks af overstatslig art, og der er ikke grund til at regne med nogen fundamental ændring i dette forhold foreløbig.

Fra fransk side har man vel ikke opgivet tanken om et politisk sekretariat, og det må betragtes som sandsynligt, at de regelmæssige drøftelser mellem regeringschefer, ministre etc., hvorom der opnåedes enighed i Bonn, efterhånden ville kunne gøre et sekretariat både naturligt og nødvendigt.

Sekretariatet vil imidlertid ikke, såvidt man idag kan skønne, få overstatslige funktioner, men vil alene blive et organ, som får til opgave at forberede ministermøder, foretage ekspertundersøgelser og iøvrigt bistå ved udførelsen af de af medlemslandenes regeringer trufne beslutninger - beslutninger, der kun kan træffes og eksekveres efter tilslutning fra samtlige deltagerlande.

Der er - som tidligere nævnt - fortsat inden for De Seks tilhængere af, at det politiske samarbejde organiseres efter samme principper som dem, der gælder for det økonomiske område, og det synes derfor værd at overveje, hvilken holdning Danmark burde indtage til disse ideer. En sådan institutionel overbygning med overstatslige, uafhængige organer har især af Holland

midler der mest hensigtsmæssigt bør anvendes til løsning af problemerne.

Medens det kan være vanskeligt nok at forestille sig objektive løsninger på det økonomiske område, medmindre der er bred tilslutning til den almindelige samfundsmæssige orden, man vil tilstræbe, må noget tilsvarende forekomme næsten umuligt på det politiske område. Her synes den eneste realistisk farbare vej at være den langsomt og stilfærdigt og ved et intimt samarbejde mellem regeringerne at tilstræbe en stadig nærmere tilnærmelse af medlemslandenes politik uden dirigerende indgreb fra overstatslige organer. Man behøver blot at tænke sig "effektivitetsløsninger" anvendt på forsvarspolitiske områder for at kunne forestille sig, hvilke problemer en indgriben fra overstatslige organer ville kunne rejse for lande som Danmark og Norge.

Der synes derfor ikke at kunne herske tvivl om, at Danmark som medlem af et udvidet fællesmarked måtte se sin interesse i at give tilslutning til, at det politiske samarbejde føres mellem regeringerne fremfor at støtte de hollandske og delvis også tyske ideer.

Det vil sige, at hovedvægten lægges på, at samarbejdet sker mellem regeringerne, at der ikke udarbejdes detaljerede, faste procedureregler, og at udviklingen sker gradvis og pragmatisk under hensyntagen til de enkelte landes traditioner. - Der er ikke hermed taget stilling til, om samarbejdet som af Frankrig foreslået tillige bør omfatte de forsvarsmæssige problemer, jfr. herom nedenfor.

b. Ved bedømmelsen af de politiske konsekvenser af Danmarks tiltræden af et udvidet fællesmarked må det tillige

erindres, at den omstændighed, at så betydningsfulde lande som De Seks organiserer et snævert politisk samarbejde indbyrdes, i sig selv ikke ville kunne undgå i betydelig grad at influere på dansk udenrigspolitik.

c. Fremdeles må det erindres, at ethvert medlemskab af en international organisation betyder en vis indskrænkning af de enkelte staters handlefrihed; det er lige til, at et samarbejde forudsætter, at der må vises hensyn til de øvrige partnere. Dette er da heller ikke noget nyt for Danmark; vi kender det fra vort samarbejde med andre stater i de talrige økonomiske og politiske internationale samarbejdsorganer, i hvilke vi deltager. Ikke mindst i NATO har vi igennem årene deltaget i konsultationer om politiske problemer, og de derigennem indhøstede erfaringer viser, at der kan være store fordele forbundet med sådanne forudgående indbyrdes drøftelser inden for en kreds af lande, som har interesser tilfælles. Men samarbejdet i NATO foregår på en måde, der tillader hvert enkelt land at fastholde sit standpunkt i en sag, såfremt vedkommende regering af uden- eller indenrigske grunde skønner dette hensigtsmæssigt.

d. Dansk medlemskab af et udvidet fællesmarked vil imidlertid kunne medføre situationer, i hvilke danske særstandpunkter vil være vanskeligere at opretholde end i NATO.

Vi vil således blive deltagere i regeringschefsmøder, udenrigsministermøder og ekspertdrøftelser om spørgsmål af udenrigspolitisk art og vel at mærke spørgsmål, der vedrører ikke alene fælleseuropæiske anliggender, men som vil udstrække sig til problemer, der ligger uden for Europas egne rammer. Rent faktisk vil sådanne møder betyde et pres på den danske

regering, og det må sikkert påregnes, at intensiteten i de politiske rådslagninger vil blive stærkt forøget i forhold til, hvad vi er vant til.

I det følgende gøres der nogle bemærkninger specielt om forholdet til FN og til NATO.

De forenede Nationer.

Som det fremgår af afsnittet foran om De Seks og FN, synes det indledte samarbejde mellem Rom-traktatens medlemslande ikke hidtil at have manifesteret sig i en koordinering af disse landes stillingtagen til egentlige politiske spørgsmål, som behandles i FN, medens der, forsåvidt angår behandlingen af økonomiske spørgsmål, i højere grad synes at aftegne sig en samarbejdslinie eller i alt fald tilbageholdenhed med at lade eventuelle meningsforskelle komme til orde i debatten i FN.

Hermed være imidlertid ikke sagt, at vilkårene for Danmarks holdning i FN kan ventes at forblive upåvirket af selve den omstændighed, at et snævert samarbejde indledes mellem flertallet og heriblandt - efter britisk tilslutning - alle de betydningsfuldeste af Vesteuropas lande.

For det første vil alene det forhold, at fællesmarkedet - et område, som rummer et højt udviklet produktionsapparat og en befolkning på omtrent 250 millioner med en civilisatorisk og kulturel baggrund, som gennem 2000 år har sikret Vesteuropas særlige plads i verdenshistorien - eksisterer og efterhånden udvikler sig i magt og indflydelse, få sin væsentlige betydning for FN.

For det andet må det erkendes, at Danmarks indstilling til FN som organisation og landets holdning til en række af de

problemer, som organisationen fortrinsvis beskæftiger sig med, afviger fra indstillingen i visse fællesmarkedslande, først og fremmest Frankrig. Disse forhold skulle dog ikke stille Danmark over for uløselige konflikter, og der er ikke grund til at antage, at vi ikke - så længe vi ønsker det - ville kunne opretholde vor hidtidige tilslutning til FN som organisation.

Ejheller synes der grund til at tro, at vi foreløbig af hensyn til det europæiske fællesskab skulle finde det nødvendigt at opgive vore særlige standpunkter, for eksempel i kolonispørgsmål. For det første står vi ikke her ganske alene, og for det andet er det værd at erindre om, at den skillelinie, som har kunnet konstateres i de vestlige landes opfattelse af den rolle, FN bør spille i verdenspolitikken, og som netop i alt væsentligt har fulgt kriteriet kolonimagt contra ikke-kolonimagt, efterhånden må antages at miste sin betydning. Den dag ligger formentlig ikke i en altfor fjern fremtid, da Europas sidste oversøiske koloni er afviklet. Det er imidlertid klart, at vi også fortsat må regne med, at der vil bestå forskelle i synet på FN mellem de lande, som repræsenterer mere magtpolitiske standpunkter og lande som Danmark og Norge. Heri er imidlertid intet nyt, og der synes grund til at tro, at et eventuelt dansk medlemskab af De Seks ikke skulle nødvendiggøre væsentlig større hensyntagen til vore europæiske naboers politiske synspunkter vedrørende FN, end Danmarks geografiske, erhvervsmæssige og kulturelle placering i Europa under alle omstændigheder gør naturligt, og at den tilpasning til fælleseuropæiske synspunkter, som ikke desto mindre må påregnes at ville finde sted, vil ske gradvis. Det vil da være en dansk opgave sammen med lande, der ligger os nærmest i udenrigspolitisk orientering, at

drage omsorg for, at denne tilnærmelse ikke sker under fundamental tilsidesættelse af danske interesser.

NATO.

Indledningsvis kan anføres, at Danmarks eventuelle indtræden i fællesmarkedet - hvis nuværende medlemskreds som anført består af NATO-lande - ikke berører vore forpligtelser eller rettigheder i henhold til NATO-traktaten eller i henhold til de af NATO trufne beslutninger.

Forinden man ser på, hvilke konsekvenser Danmarks medlemskab af fællesmarkedet kan tænkes på længere sigt at medføre for vort forhold til NATO, må man prøve at gøre sig en forestilling om, hvorledes NATO's fremtid vil kunne forme sig efter dannelsen af et udvidet europæisk fællesmarked. Inden for eller associeret med et sådant marked vil formentlig samtlige vesteuropæiske NATO-lande være at finde: Grækenland er allerede associeret med De Seks, Tyrkiet forhandler derom, og de fire EFTA-lande, der er medlemmer af NATO (Danmark, Norge, UK og Portugal), forudsættes her at blive medlemmer af, eller nært tilknyttede, fællesmarkedet. Også Island kan tænkes under en eller anden form at blive knyttet til markedssamarbejdet.

Så længe et snævrere samarbejde inden for fællesmarkedet foregår alene på det økonomiske område, synes dannelsen af det udvidede fællesmarked ikke at ville medføre nogen svækkelse af NATO, snarere tværtimod, da alternativet til det udvidede fællesmarked måske er en splittelse af NATO's vesteuropæiske medlemslande i to hinanden handelspolitisk bekrigende grupper.

Hvilken politisk kurs et udvidet fællesmarked med en

koordineret udenrigspolitik vil følge, kan som nævnt ikke forudses. I relation til NATO synes det afgørende spørgsmål at være forholdet til USA. Der vil formentlig være tendenser til en i forhold til USA mere selvstændig politik, også i forbindelse med Øst-Vest-konflikten, men der vil næppe indtil videre kunne opnås enighed om en sådan politik i spørgsmål af større betydning. Over for tanken om Europa som "en tredje magt" imellem USA og Sovjetunionen må der i denne forbindelse mindes om, at de vestlige europæiske stater ud fra en strategisk betragtning næppe har et tilstrækkelig stort territorium til i raket- og atomalderen at kunne hævde deres uafhængighed over for de to giganter. Alt taget i betragtning synes det rimeligt at forudsætte, at der i en overskuelig fremtid vil være enighed om behovet for et samarbejde med Nordamerika om den målsætning, NATO står for: en løsning af NATO-landenes sikkerhedsproblem og en styrkelse af Vestens politiske position vis à vis Østblokken. USA's holdning til de vesteuropæiske markedsproblemer er formentlig baseret på synspunkter af denne art, idet USA har ment at burde tillægge de politiske aspekter af et nært samarbejdet, og dermed stærkere, Vesteuropa (ikke mindst incl. England) større vægt end de dermed forbundne ulemper, nemlig eventuelle ugunstige økonomiske konsekvenser af en øget forskelsbehandling og den relative svækkelse af USA's position i det vestlige politiske samarbejde, som et stærkt Vesteuropa måtte medføre.

Forudsætningerne for en fortsættelse af et samarbejde i NATO skulle således være til stede.

Som forholdene tegner sig idag, synes det ikke urimeligt at antage, at det udvidede fællesmarked ikke i første omgang tager et militært samarbejde op, men foreløbig, ved siden af

den økonomiske integration, indleder et samarbejde om udenrigspolitiske spørgsmål. Med stigende koordination af fællesmarkedslandenes udenrigspolitik vil betydningen af - og dermed behovet for - de politiske konsultationer i NATO måske efter nogle medlemslandes opfattelse forringes, og resultatet heraf kan blive bestræbelser for et "afpolitiseret" NATO, der udelukkende beskæftiger sig med militære spørgsmål i videste forstand - eller i hvert fald forsøg på at begrænse området for NATO's politiske konsultationer, således at disse kun vedrører spørgsmål, der snævert udspringer af forsvarssamarbejdet. Den transatlantiske politiske rådslagning vil i så fald finde sted, som den for visse vigtige spørgsmåls vedkommende gør det idag, mellem de vestlige stormagter direkte. Det er klart, at adskillige NATO-magter (Danmark, Norge, Canada m.fl.) vil kæmpe imod sådanne tendenser. Så længe USA og Canada deltager i arbejdet som fuldt berettigede og forpligtede medlemmer, vil der være en betydelig egeninteresse - selv for et intimt samarbejdende Europa - i at bevare NATO som forum for i det mindste de forsvarspolitiske og de mere vidtrækkende ("de globale") politiske konsultationer.

Ligeledes må det her som andre steder i denne **oversigt** fremhæves, at fællesskabets fremtidige indhold i høj grad vil afhænge af, hvem der er med til at skabe det.

Danmark kan under en sådan udvikling komme til at stå over for spørgsmålet om, hvorvidt vi som medlem af fællesmarkedet og NATO bør arbejde for opretholdelsen af det nuværende NATO-samarbejde i størst muligt omfang såvel på det politiske som på det militære område.

For så vidt angår det politiske samarbejde må man nok

se i øjnene, at Danmarks mulighed for at øve selvstændig indflydelse på storpolitikken ikke undergår væsentlige ændringer, hvordan samarbejdsformerne end udvikler sig. Interessen må derfor samle sig om, hvorvidt vi finder, at NATO-konsultationerne som supplement til et politisk samarbejde i fællesmarkedet kan ventes at virke fremmende for den politiske linie, der ligger nærmest vor egen. Dette spørgsmål kan naturligvis ikke besvares generelt, men må afhænge af problemernes art og den politik, de ledende vestmagter vil føre. Afgørende er endvidere, om koordinationen af fællesmarkedslandenes politik når en sådan grad, at vi ikke i NATO kan give udtryk for et frit, selvstændigt standpunkt. Men selv i så fald synes det af værdi, at de politiske konsultationer i NATO bevares til understregning af det atlantiske fællesskab, der ellers kun institutionaliseres i et militært samarbejde. Så længe det politiske samarbejde i fællesmarkedet stiller os mere frit, må vi endvidere være interesseret i at bevare et forum, hvor lande som Canada og - hvis det kun bliver associeret fællesmarkedet og dermed formentlig ikke deltager i det politiske samarbejde - i endnu højere grad Norge får mulighed for at deltage i de vestlige politiske drøftelser.

For så vidt angår det militære samarbejde forudsættes her, at Danmark fortsat vil ønske at deltage i et forsvarssamarbejde rettet mod truslen fra Sovjetblokken. Det må under denne forudsætning være i dansk interesse at bevare et forsvarssamarbejde mellem Vesteuropa og Nordamerika, men det er sværere at se, hvorvidt det vil være en fordel for løsningen af vort sikkerhedsproblem, at det atlantiske samarbejde suppleres med et militært samarbejde inden for fællesmarkedet. Vor mulighed

for at øve selvstændig indflydelse på den militærpolitiske linie ændres næppe, hvordan udviklingen i så henseende end former sig; men vor mulighed for selv at bestemme, i hvilket omfang vi vil bidrage, og hvilken form vort bidrag skal have, kan efter omstændighederne blive mindre under et militært samarbejde i fællesmarkedet, end tilfældet er i NATO.

Hvis fællesmarkedet indleder et militært samarbejde, kan dette som en af flere muligheder ske ved en genopliven af Den Vesteuropæiske Union, hvor allerede de nuværende Seks og England er medlemmer. I unionen er den gensidige militære bistandspligt i tilfælde af et angreb automatisk, hvilket ikke er tilfældet inden for NATO. Spørgsmålet om WEU's fremtidige rolle er imidlertid endnu ganske uafklaret; der er for tiden ingen indikationer for, at et militært samarbejde inden for fællesmarkedet vil gå denne vej.

Hertil kommer, at det må anses for sandsynligt, at vi i et militært samarbejde inden for fællesmarkedet vil blive udsat for et større pres med hensyn til forsvarsopbygningen, end vi hidtil har været det i NATO. Men også under det fortsatte transatlantiske militære samarbejde (i NATO) kan vi komme ud for et forøget pres med hensyn til forøgelse af vor indsats, for eksempel på grund af reduceret amerikansk andel i forsvarsbyrden. Den væsentlige forskel på de to former for samarbejde vil således navnlig kunne komme til at vedrøre graden af Danmarks handlefrihed på disse områder.

Konklusionen af disse betragtninger vedrørende NATO synes at være,

at et politisk samarbejde inden for det udvidede fælles-

skab ikke behøver medføre nogen svækkelse af NATO's centrale arbejde, og

at der i forholdet til NATO skønnes at foreligge en dansk interesse i at være med til at udforme det kommende politiske samarbejde mellem fællesmarkedets lande, men

at de allieredes ønske om et større dansk bidrag til det fælles forsvar må påregnes fremsat i en mere imperativ form.

Sammenfatning.

Medens foranstående betragtninger skulle vise, at der på det politiske område næppe er grund til inden for en nærmere fremtid at regne med, at det politiske samarbejde i et udvidet fællesmarked skulle udvikle sig væsentligt forskelligt fra de samarbejdsformer, vi allerede kender, ikke mindst fra NATO - idet man dog nok bør være forberedt på reducerede muligheder for at hævde danske særstandpunkter - må det ved bedømmelsen af, hvilke politiske konsekvenser vor tiltræden af et sådant udvidet fællesmarked vil få, ikke tabes af syne, at fællesmarkedet på det økonomiske område er en samarbejdsorganisation, der afviger væsentligt fra alle andre samarbejdsorganer, Europa hidtil har kendt. Udvikler dette samarbejde sig efter traktatens bestemmelser, vil der sikkert efterhånden blive skabt en sådan sammenkædning af interesser de europæiske lande imellem, at intet område af folkenes liv vil blive ladet uberørt. På langt sigt turde der derfor næppe være tvivl om, at den nationale suverænitet, således som vor generation og tidligere generationer kender den, efterhånden vil miste en væsentlig del af sit indhold.

Det afgørende spørgsmål synes da at måtte være, om Danmark og de lande, der står os nærmest i livssyn og udenrigs-

politisk målsætning, vil evne at øve en sådan positiv indsats ved udformningen af det kommende europæiske samfund, at den fællespolitik, som nu tilstræbes, og som engang i fremtiden kan blive virkelighed, ikke vil være fremmed for vore traditioner og vor livsopfattelse.

C. Grænsepolitiske problemer.

1. Baggrund.

a. Ved afstemningen i første zone den 10. februar 1920 afgaves 75.431 stemmer for Danmark og 25.319 for Tyskland; i anden zone stemte den 14. marts s.å. 51.725 for Tyskland og 12.800 for Danmark.

Den nye grænse indlemmede således i Danmark et mindretal af tysksindede, der var større end det danske mindretal, der forblev under tysk styre. Efter nazismens magtovertagelse i Tyskland indledtes en skarp tysk offensiv mod grænsen med skolebyggeri i stor stil, jordkamp o.s.v., men på intet tidspunkt opnåede det tyske mindretal en sådan fremgang, at det stemmemæssigt udgjorde nogen fare for grænsen.

b. Med nazismens fallit og Tysklands kapitulation i 1945 var det tyske mindretals stilling alvorligt rystet. Samtidig fik det danske mindretal i Sydslesvig en ny stærk tilslutning. I 1947, da denne tilslutning var på sit højeste, afgaves der således 99.066 stemmer for det dansksindede mindretals kandidater.

Ved de seneste valg nord og syd for grænsen blev resultaterne:

Slesvigsk parti i 1960: 9.058 stemmer.

Sydslesvigsk vælgerforening i 1959: 33.304 stemmer.

I dag er der i Sydslesvig 81 danske skoler med 4.605

elever, medens der i Nordslesvig findes 29 tyske skoler med 1.376 elever.

Udviklingen siden 1920 har således vist en styrkelse af de danske positioner syd for grænsen og en samtidig tysk tilbagegang nord for grænsen med det resultat, at tyngdepunktet i grænsekampen har forskudt sig fra Nord- til Sydslesvig.

Ved forhandlingerne i 1955 mellem den danske og tyske regering, der resulterede i udstedelsen af ensidige erklæringer om mindretallenes rettigheder, opnåedes en afspænding i grænsekampen.

2. Hvilke virkninger får Rom-traktaten på den videre udvikling i grænselandet?

I den diskussion, der har været ført om dette spørgsmål, er det følgende bestemmelser i traktaten, der hovedsagelig har været fremdraget: reglerne om arbejdskraftens frie bevægelighed, den frie bosættelsesret, det fælles kapitalmarked samt bestemmelserne om, at de sociale goder kan nydes hvor som helst.

I kraft af disse bestemmelser kunne der tænkes at finde en større tysk indvandring sted i Nordslesvig, som dog næppe kunne medføre forskydninger i retning af en tysk majoritet dér. Der vil også kunne ske til- og/eller afvandring fra Sydslesvig, således at det derværende danske elements styrke ændres.

Det er disse eventuelle ændringer i befolkningernes nationale struktur - vel at mærke hvis ændringerne er til fordel for Tyskland - der er den egentlige kerne i diskussionen, idet de kan forrykke forudsætningerne for den nuværende grænse.

Det må erindres, at man meget vel kan tænke sig, at

det tyske element i Nordslesvig styrkes samtidig med, at også mindretallet i Sydslesvig styrkes gennem rigsdansk tilvandring. Det må endvidere understreges, at man ikke kan regne med, at interesserne hos de nationale kredse og foreninger nord og syd for grænsen altid vil være sammenfaldende.

Nord for grænsen vil man utvivlsomt håbe på status quo, syd for grænsen vil man - samtidig med at frygte en vis fraflytning til Danmark - håbe på tilgang nordfra. Syd for grænsen vil der tillige være tendens til at hilse grænsens "nedlæggelse" velkommen, idet dette vil give hovedbyen Flensborg det i 1920 tabte nordslesvigske opland tilbage. Det vil nok være realistisk at regne med, at de danske i Flensborg, hvor hovedparten af mindretallet bor, først og fremmest betragter sig som flensborgere.

Det afgørende spørgsmål er nu, hvorledes man bedømmer, hvilke "vandring" Rom-traktatens bestemmelser vil medføre.

Man må naturligvis regne med, at der vil ske visse omflytninger motiveret i første række af nationale overvejelser, men det er dog nok sandsynligt, at økonomiske overvejelser vil være motiveringen i de fleste tilfælde; dette synes i alt fald en rimelig arbejdshypotese, så længe der hersker et forholdsvis besindigt klima i grænseegnene. Genoplivelse af tysk nationalisme - en mulighed, som ikke tør udelukkes, - kan skabe nye situationer.

Generalkonsulen i Flensborg mener, at beskæftigelsesvilkårene og beskæftigelsesklimaet i Danmark formentlig er bedre end i Tyskland, og at de sociale goder i Danmark vil udøve en vis tiltrækning.

Som et specielt problem har han fremhævet, at man må

regne med, at talrige flensborgere af alle kategorier vil bosætte sig i egnen lige nord for grænsen og i det hele taget på nordsiden af Flensborg fjord samtidig med, at de har deres arbejde i byen. Denne bosættelse af tysktalende flensborgere i egnen umiddelbart nord for grænsen ved Kruså bedømmes af generalkonsulen som den alvorligste nationale konsekvens af en dansk tilslutning til fællesmarkedet.

Som andre områder, hvor en nationalpolitisk risiko kunne tænkes at indtræde, har generalkonsulen fremhævet jordopkøb og opkøb af ejendomme med rekreative formål, hvorimod det, som forholdene er for landbrugserhvervet, næppe efter generalkonsulens skøn vil være tillokkende for tyske landmænd at erhverve jord i Danmark i erhvervsøjemed - det modsatte ville snarere være tilfældet; han anser derfor en jordkamp som tyvernes for mindre sandsynlig.

Opkøb af sommerhuse vil næppe ske med nationalpolitiske formål. Et centralt spørgsmål er, om den nugældende lov om udlændinges køb af ejendom vil kunne opretholdes efter en tilslutning til Rom-traktaten. Dette problem er ikke endnu fuldstændig klarlagt. Skulle loven kunne bevares i sin nuværende skikkelse, ville den, mener generalkonsulen, kunne hindre, at presset på Flensborg fjords nordside bliver alt for hårdt. Samtidig anføres det, at kontrol med erhvervelse af landbrugsjord i almindelighed samt udvidelse af naturfredningsbestemmelserne sikkert ville kunne imødegå eventuelle uheldige følger på dette område.

Hvad forholdene i Sydslesvig angår, har generalkonsulen peget på, at de ændrede forhold ville bevirke, at kontakten til Danmark i enhver henseende ville lettes, men at man samtidig

måtte regne med, at der inden for mindretallet vil være mange, der vil benytte lejligheden til at flytte til Danmark.

Bortset fra selve grænseegnen anser generalkonsulen det for lidet sandsynligt, at en større tysk tilvandring vil finde sted, men selv en mindre tilvandring til den øvrige del af Nord-slesvig vil betyde en styrkelse af det hjemmetyske element.

Selv om der således i national henseende må regnes med en risiko, for så vidt befolkningsstrukturen i grænseområdet ændres til gunst for tyskheden, vil der efter generalkonsulens opfattelse næppe i almen kulturel forstand være betænkelighed ved, at Danmark deltager i fællesmarkedet. Set fra grænseegnens synspunkt ville dette naturligvis medføre stærkere kontakter med tyskheden, men der synes ikke for øjeblikket fra Tyskland at udgå stærke kulturelle impulser, svarende til den påfaldende økonomiske aktivitet, som i disse år udfolder sig i forbundsrepublikken.

Generalkonsulen mener dog, at der ville være anledning til i forbindelse med dansk deltagelse i fællesmarkedet "at forstærke det danske arbejde på det kulturelle område, således at danske kulturelle institutioner i videste forstand både i Nord-slesvig og Sydslesvig kan være vel udstyret, hvad bygninger og personel angår. Ligeledes ville det være en naturlig konsekvens af en dansk deltagelse i fællesmarkedet, at der indledtes et kulturelt samarbejde med tyske kredse. Et sådant samarbejde vil lettest kunne etableres i Sydslesvig, hvor der også i tyske kredse kan noteres en stigende interesse herfor. Samarbejds-klimaet vil formentlig være bedre syd for grænsen end nord for. Et samarbejde ville kunne gennemføres på fuldstændig paritetisk grundlag, og der ville kunne blive tale om frugtbar kulturel

brydning ikke alene mellem dansk og tysk kultur, men mellem nordisk og centraleuropæisk kulturtradition og kulturbevægelse. Muligvis ville et initiativ fra dansk side være ønskeligt, og det behøvede for så vidt ikke være tidsmæssigt forbundet med en eventuel dansk deltagelse i fællesmarkedet".

Generalkonsulen gør også opmærksom på, at et kulturelt samarbejde, eventuelt på basis af en forstærket dansk indsats i Sydslesvig, måske også kunne bidrage til at hæmme den tendens til udvandring nordpå, som formentlig vil gøre sig gældende hvad angår visse kredse inden for det danske mindretal.

3. Hvilke løsninger af sagen frembyder sig nu?

En radikal løsning af problemet - hvis bedømmelsen måtte gå ud på, at en tiltrædelse af traktaten vil medføre fare nord for grænsen - ville være at søge at få indført begrænsninger i traktatens bestemmelser om fri bevægelighed, bosættelsesret o.s.v. for så vidt angår Nordslesvig eller dele heraf. Samtidig måtte man regne med, at tilsvarende begrænsninger måtte indføres i Sydslesvig for at skabe lighed nord og syd for grænsen. Det må understreges, at en særordning i gunstigste fald kun kan tænkes indført i Nordslesvig eller dele heraf, idet det må anses for udelukket at opnå en ordning gældende for hele Danmark. Man vil derfor i og for sig kunne tænke sig, at en særordning ville kunne få den virkning, at status quo opretholdtes i et grænselbælte, medens andre egne i Danmark ville kunne blive "fortyskede".

En særordning ville kunne tænkes indført ved a) et bilateralt arrangement med Tyskland eller ved b) et arrangement med De Seks i forbindelse med vor optagelse i fællesmarkedet.

ad a) En løsning ad denne vej er næppe farbar og er som et-forhåndsarrangement næppe ønskelig, eftersom der blandt danske i begge dele af grænselandet synes overvejende modstand derimod, i alt fald såfremt arrangementet ønskes gennemført ved egentlige tosidede aftaler, jfr. bl.a. Aabenraa-mødet den 21. august.

Den officielle danske politik siden 1920 har også traditionelt modsat sig en dansk-tysk traktat om grænsespørgsmålet. Selv om de hidtidige betænkeligheder på dette område ikke har samme vægt under de nye forhold som før, må man være forberedt på, at der som modydelse fra tysk side vil blive stillet krav om en egentlig anerkendelse af grænsen og en loyalitetserklæring fra sydslesvigernes side - krav, som det vil være politisk vanskeligt at gå med til, idet de fuldstændig ville ændre vilkårene for mindretallets stilling i Sydslesvig, og som man derfor måtte forvente, at både mindretallet og de nationale foreninger i Danmark kraftigt ville modsætte sig. Det er samtidig krav, som det er vanskeligt at afvise i den interstatslige debat, fordi de tilsyneladende og for den i grænseproblemerne mere ubevandrede virker ganske naturlige.

Det er tillige et spørgsmål, om en løsning ad denne vej ville være tilstrækkelig, idet særordninger, der ikke har hjemmel i traktaten, vil kunne antastes af enkeltpersoner ved fællesmarkedets domstol.

ad b) Tilbage bliver den mulighed, at man søger forholdene ordnet gennem et arrangement med De Seks i forbindelse med vor optagelse i fællesmarkedet. Dette var da også den linie, som under et embedsmandsmøde i udenrigsministeriet blev anset for den i givet fald mest hensigtsmæssige. En sådan henvendelse skulle have til formål at søge opnået en "generel klausul",

som skulle give Danmark ret til visse indgreb uden en direkte aftale med Tyskland herom. En sådan klausul, som i givet fald skulle finde plads i den eventuelle aftale om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab, kunne for eksempel tænkes formuleret i følgende vendinger: "hvis arbejdskraftens frie bevægelighed og den frie erhvervsudøvelse i visse distrikter fører til dybtgående forskydninger i den nationale befolkningsstruktur, kan Danmark med ministerrådets sanktion træffe forholdsregler til at modvirke sådanne ikke forudsete konsekvenser af traktaten!"

Endelig kunne det som en tredje mulighed tænkes, at man fra dansk side i forbindelse med en tilslutning til fællesmarkedet tilkendegav over for den tyske regering, at man gerne, hvis der skulle opstå problemer, efterhånden som Rom-traktatens bestemmelser træder i kraft, ville drøfte sådanne med de tyske myndigheder, hvis gennemførelsen skulle føre til uønskede spændinger i visse distrikter, muligvis ikke begrænset til grænselandet alene. Det er meget vel tænkeligt, at der også på tysk hold ville være interesse herfor.

I et interview til "Flensburger Tageblatt" for den 28. august d.å. har udenrigsminister von Brentano på spørgsmålet, om der i tilfælde af Danmarks indtræden i fællesmarkedet kan opnås visse tyske "garantier" med henblik på dansk folkeliv i Nordslesvig, "vinket afværgende" og udtalt, "herom har der ikke været talt med een stavelse. Her i dette værelse har vi ført samtalerne med de danske repræsentanter om Danmarks eventuelle tilslutning til fællesmarkedet. Der har ganske vist været ført diskussioner om særbestemmelser for Danmark, men de drejede sig på ingen måde om nationale interesser af nogen som helst art.

De begrænsede sig til økonomiske spørgsmål som for eksempel landbruget."

"Kristeligt Dagblad" for den 26. august 1961 indeholder en artikel af bladets korrespondent i Bonn, redaktør Karl Christiansen. Heri hedder det:

"I det vesttyske udenrigsministerium i Bonn er man hverken officielt eller uofficielt orienteret om, at Danmark skulle nære ønsker om dansk-tyske særforhandlinger i forbindelse med et eventuelt dansk medlemsskab af De Seks. Til denne officielle meddelelse forlyder det, at Bonn naturligvis til enhver tid er rede til drøftelser med Danmark, men på den anden side har svært ved at se, at der skulle være sagligt grundlag eller nogen foranledning til et dansk ønske om tyske garantier mod "national ekspansion i grænselandet" i ly af Rom-traktaten om De Seks."

Det vil imidlertid være realistisk at være opmærksom på, at det er Danmark, der søger optagelse i en international sammenslutning - fællesmarkedet -, og at udgangspositionen derfor er fundamentalt forskellig fra situationen i 1955, da vi i forbindelse med Tysklands anmodning om at blive optaget i NATO sikrede os en tilfredsstillende ordning af mindretalsproblemerne i Sydslesvig, og selv dengang var de tyske krav om grænseanerkendelse og loyalitetserklæringer faretruende muligheder, som det.

dog lykkedes at afværge ved de ensidige, ligelydende erklæringer. Under overvejelserne må det tilige erindres, at det er lidet sandsynligt, at Danmark vil finde lydørighed for sine ønsker om særarrangementer i det dansk-tyske grænseområde i Bryssel, medmindre der i forvejen er indhentet tysk billigelse af kravenes fremsættelse i Bryssel. Dette synes ikke mindst at måtte gælde efter det under Couve de Murville-besøget oplyste om, at grænseproblemer ikke tidligere har været genstand for særordninger De Seks imellem.

Hele problemkomplekset er som bekendt forelagt ambassadøren i Bonn til udtalelse, og en endelig indstilling kan ikke afgives, førend denne udtalelse foreligger.

D. Nordiske aspekter.

Herom er det ikke idag muligt at give kommentarer. Sådanne vil først kunne formuleres, når der er tilvejebragt klarhed over, hvilken stilling de nordiske lande vil indtage til

fællesmarkedet.

Generelt kan det vel siges, at det nordiske politiske samarbejde beror på frivillig aftale, og at der intet synes at skulle være til hinder for at bevare, ja endog uddybe samarbejdet de nordiske lande imellem, når det sker i former svarende til dem, vi kender idag.

E. Kulturelle problemer.

Rom-traktaten indeholder ingen bestemmelse om kulturelt samarbejde mellem medlemsstaterne. Der synes dog ikke at kunne herske tvivl om, at der tilstræbes en intensiv udvikling af de kulturelle forbindelser mellem Rom-traktatens seks medlemslande, og Danmark ville i givet fald også komme til at tage stilling til spørgsmål om deltagelse i et sådant udvidet kulturelt samarbejde, hvis former, som foran nævnt, allerede er under opbygning i overensstemmelse med de på Bonn-mødet truffne beslutninger.

Det må således påregnes, at et dansk medlemsskab vil føre til dansk deltagelse i de planlagte/^{under-}visningsministermøder samt delagtighed i det øvrige europæiske kulturelle samarbejde i form af udveksling af lærerkræfter (og måske studerende) mellem de højere læreanstalter samt medvirken i oprettelsen og driften af det planlagte europæiske universitet.

I udenrigsministeriet har man tidligere beskæftiget sig med spørgsmålet om dansk tilslutning til det europæiske universitet, og efter forskellige undersøgelser og drøftelser med undervisningsministeren instrueredes CEE-missionen i Bryssel om, at den ville kunne meddele Euratom-kommissionens sekretariat følgende: "Danmark følger med sympati de bestræbelser, der

inden for De Seks udfoldes med henblik på at skabe et europæisk universitet. Skulle der blive fremsat forslag om, at Danmark deltager i det forberedende arbejde, vil et sådant forslag blive studeret af den danske regering med stor interesse."

Det har også været på tale over for EFTA-landene at fremsætte forslag om en fælleshenvendelse til De Seks med henblik på at sikre, at EFTA-landene kunne opnå medlemskab af det europæiske universitet under hensyn til det ønskelige i at undgå, at den økonomiske splittelse i Europa udvides til det kulturelle område, en tanke, der dog atter blev opgivet, da den ikke mentes at kunne vinde almindelig tilslutning i alle EFTA-lande.

Et dansk medlemskab i De Seks vil naturligvis aktualisere spørgsmålet på ny om dansk deltagelse i universitetet. Danmarks interesse i denne tanke vil dog ikke være af samme styrkegrad, hvis landet slutter sig til De Seks, som den var tidligere, idet formålet med det danske initiativ primært var "politisk brobygning" mellem De Seks og De Syv.

De kulturelle - og religiøse - aspekter af Danmarks indtræden i et udvidet fællesmarked er iøvrigt ikke så meget et politisk som et følelsesmæssigt anliggende, og en analyse af de konsekvenser, Danmarks eventuelle indtræden i fællesmarkedet vil kunne få, er næppe mulig. Et forsøg på at forudberegne, om en øget udenlandsk indflydelse på dansk kulturliv vil tendere mod at kvæle dette eller netop vil udløse latente kræfter, skønnes at ligge uden for nærværende arbejdes rammer.

Den 12. september 1961.

Kildehæfte - Danmarks vej ind i Fællesmarkedet

Dette er en kildesamling bestående af kilder fra kildepakken: Danmarks vej ind i Fællesmarkedet, der findes på Rigsarkivets hjemmeside: rigsarkivet.dk/udforsk

Kilderne diskuteres i filmen: Danmark, Europa og den økonomiske modernisering af arkivar og seniorforsker ved Rigsarkivet, Steen Andersen og Thorsten Borring Olesen, Professor, lic.phil., Aarhus Universitet. Filmene findes på Rigsarkivets hjemmeside.

1. udgave © Rigsarkivet 2022

Tekst: Rigsarkivet

Billeder: Rigsarkivet

Layout: Rigsarkivet

Rigsarkivet forbeholder sig ret til ændringer og tager forbehold for fejl.

Kommentarer til kildehæftet om Danmarks vej ind i Fællesmarkedet, sendes til: kilderne@sa.dk.

Flere muligheder med temaet Danmarks vej ind i Fællesmarkedet

Hvis du vil arbejde mere med Danmarks vej ind i Fællesmarkedet, har Rigsarkivet lavet følgende tilbud:

- Kildepakke om Danmarks vej ind i Fællesmarkedet: Indeholder centrale kilder fra forskellige arkivskabere inkl. tidslinje og liste over de vigtigste personer nævnt i dokumenterne.
- Filmserien om historien om Danmarks vej ind i Europa på Rigsarkivets hjemmeside.
- Kildehæfter med de dokumenter, der drøftes i filmserien: Danmarks vej ind i Fællesmarkedet.